

Barnbidrag

En vägledning är i första hand ett stöd för Försäkringskassans medarbetare vid ärendehandläggning och utbildning. Den innehåller en samlad information om vad som gäller på det aktuella området, uppdelat på tillämpnings- och metodstödsavsnitt.

En vägledning kan innehålla beskrivningar av

- författningsbestämmelser
- allmänna råd
- förarbeten
- rättspraxis
- JO:s beslut.

En vägledning kan även innehålla beskrivningar av hur man ska handlägga ärenden på det aktuella området och vilka metoder som då ska användas.

Vägledningarna uppdateras fortlöpande. Ändringar arbetas in i den digitala versionen, som finns på forsakringskassan.se. Sök på "vägledningar".

Du som arbetar på Försäkringskassan hittar dem också på Fia.

Upplysningar: Försäkringskassan
Avdelningen för Barn och familj

Beslutsdatum 2025-10-17

Innehåll

Förkortningar	5
Sammanfattning.....	6
Läsanvisningar	7
1 Inledning	8
1.1 Barnkonventionen	8
2 Försäkrad och gällande skydd	9
3 Allmänt barnbidrag, förlängt barnbidrag och flerbarnstillägg	12
3.1 Allmänt barnbidrag	12
3.1.1 Ändrade förhållanden	12
3.1.2 Adoption av barn från utlandet	12
3.1.3 Barnbidrag för medföljande barn vid adoption utanför EES-området och Schweiz	13
3.1.4 Barn som saknar vårdnadshavare i Sverige	13
3.1.5 Ensamkommande barn som kommer till Sverige	13
3.1.6 Växelvist boende	14
3.1.7 Barn som vistas utomlands	14
3.1.8 Metodstöd – när ett barn vistas utomlands	15
3.2 Förlängt barnbidrag	16
3.2.1 Vem lämnar uppgifter om barns skolgång?	16
3.2.2 Om studier avbryts	17
3.2.3 Om studier återupptas	17
3.2.4 Skolgång utomlands	17
3.3 Flerbarnstillägg	17
3.3.1 Sammanräkning av barn	18
3.3.2 Metodstöd – sammanräkning av barn som fyllt 18 år	19
3.3.3 Barn som har fyllt 16 år	19
3.4 Förmåner av motsvarande karaktär	21
4 Bidragsmottagare.....	22
4.1 Allmänt barnbidrag	22
4.1.1 Gemensam vårdnad	22
4.1.2 Ensam vårdnad	23
4.1.3 Omyndig förälder	23
4.1.4 Vad gäller om barnet bor varaktigt tillsammans med endast en förälder?	24
4.1.5 Bedömning av barnets faktiska boende	24
4.1.6 Delat barnbidrag när barnet bor växelvis	24
4.1.7 Utbetalning till fel förälder	25
4.2 Förlängt barnbidrag	26
4.2.1 Barn som har fyllt 18 år	26
4.3 Flerbarnstillägg	26
4.3.1 Sammanräkning av barn	27
4.3.2 Mottagare av flerbarnstillägg	27
4.3.3 Barn som har fyllt 16 år	28
4.4 Bidragsmottagare för ensamkommande barn	28
4.5 Undantag för allmänt barnbidrag, förlängt barnbidrag och flerbarnstillägg	29
4.5.1 En förälder kan inte delta i vårdnaden	29
4.5.2 Familjehem, jourhem med mera	29

4.5.3	Ett barn är placerat i ett familjehem genom socialnämnd	30
4.5.4	Metodstöd – socialnämndens begäran	30
4.5.5	Ett barn är placerat i ett enskilt hem av annan än socialnämnd	30
4.5.6	Information till socialnämnden	31
4.5.7	Särskilda skäl	31
4.5.8	Stödboende eller hem för vård eller boende inom socialtjänsten	31
4.5.9	Metodstöd – socialtjänstens beslut	32
4.6	Försvunnet eller bortfört barn	32
4.6.1	Metodstöd – bedöma om ett bortfört barn har rätt till barnbidrag	32
4.7	Övergångsbestämmelser	33
4.7.1	Bestämmelser från och med den 1 mars 2014	33
4.7.2	Bestämmelser från och med den 1 januari 2019	34
5	Beräkning och utbetalning	35
5.1	Beräkning	35
5.1.1	Hur beräknas flerbarnstillägg vid delat allmänt och förlängt barnbidrag?	35
5.2	Utbetalning	37
5.2.1	Allmänt barnbidrag	38
5.2.2	Förlängt barnbidrag	38
5.2.3	Flerbarnstillägg	38
5.2.4	Omyndiga föräldrar	38
5.2.5	Förlust av bidrag	38
5.2.6	Retroaktiv utbetalning	39
5.2.7	Preskription	39
5.2.8	En bidragsberättigad har rätt att avstå från utbetalning av barnbidraget	39
6	Övriga bestämmelser	41
6.1	Anmälningsskyldighet	41
6.1.1	Allmänt barnbidrag	41
6.1.2	Flerbarnstillägg	41
6.1.3	Förlängt barnbidrag	41
6.1.4	Barn som vårdas i hem för vård eller boende	41
6.2	Ansökan	41
6.2.1	Ansökan om barnbidrag som familjeförmån	42
6.3	Återbetalningsskyldighet	42
6.4	Utredningsansvar	43
6.5	Beslut	43
6.5.1	Underrättelse om beslut	44
	Källförteckning	45

Förkortningar

Förkortning	Förklaring
BBF	Barnbidragsförordningen (1986:386)
CSN	Centrala studiestödsnämnden
EES	Europeiska ekonomiska samarbetsområdet
EG	Europeiska gemenskapen
EU	Europeiska unionen
FKFS	Försäkringskassans författningssamling
FÖD	Försäkringsöverdomstolen
HFD	Högsta förvaltningsdomstolen
KRNG	Kammarrätten i Göteborg
KRNS	Kammarrätten i Stockholm
KRSU	Kammarrätten i Sundsvall
NJA	Nytt juridiskt arkiv
Prop.	Proposition
RAR	Riksförsäkringsverkets allmänna råd
RFV	Riksförsäkringsverket
SFB	Socialförsäkringsbalken

Sammanfattning

Denna vägledning är tänkt att vara ett stöd i det dagliga arbetet på Försäkringskassan och att bidra till att bestämmelserna i socialförsäkringsbalken (SFB) om barnbidrag tillämpas på ett riktigt sätt.

Vägledningen beskriver reglerna för barnbidrag som betalas ut i form av allmänt barnbidrag, förlängt barnbidrag och flerbarnstillägg.

I övrigt beskrivs bland annat bestämmelserna om utbetalning, anmälningsskyldighet, återbetalningsskyldighet, utredning och uppgiftsskyldighet samt beslut.

I vägledningen finns exempel och metodstöd som ska göra det lättare att förstå och hantera de bestämmelser som finns kring barnbidrag.

Läsanvisningar

Denna vägledning ska vara ett stöd för Försäkringskassans medarbetare i handläggningen och vid utbildning.

Vägledningen redovisar och förklarar lagar och andra bestämmelser. Den redogör för de delar av lagens förarbeten som är särskilt viktiga för att förstå hur lagen ska tillämpas. Den redogör också för rättspraxis och för Försäkringskassans rättsliga ställningstaganden.

Vägledningen innehåller också metodstöd, vilket är en beskrivning av hur man handlägger ärenden och vilka metoder som då ska användas för att åstadkomma både effektivitet och kvalitet.

Hänvisningar

I vägledningen finns hänvisningar till lagar, förordningar, föreskrifter, allmänna råd, rättsliga ställningstaganden, rättsfall och interna styrdokument som till exempel andra vägledningar. Hänvisningarna är antingen angivna i löpande text eller inom parentes i direkt anslutning till den mening eller det stycke de gäller. Sist i vägledningen finns en källförteckning som redovisar de lagar, förordningar, domar med mera som nämns i vägledningen.

Exempel

Vägledningen innehåller också exempel. De är komplement till beskrivningarna och åskådliggör hur en regel ska tillämpas.

Historikbilaga

Denna vägledning har reviderats. I historikbilagan finns en kortfattad beskrivning av de sakliga ändringar som gjorts i respektive version av vägledningen. Genom att läsa historikinformationen får du en överblick över de viktigaste nyheterna i den här versionen.

Att hitta rätt i vägledningen

I vägledningen finns en innehållsförteckning. Den är placerad först och ger en översiktsbild av vägledningens kapitel och avsnitt. Med hjälp av fliken "Bokmärken" i vänsterkanten kan du navigera mellan avsnitten. Det finns också en sökfunktion för att hitta enskilda ord och begrepp.

1 Inledning

Barnbidrag betalas ut i form av allmänt barnbidrag, förlängt barnbidrag och flerbarnstillägg som är statliga bidrag för barn. Bidragen regleras i 15–16 kap. SFB.

1.1 Barnkonventionen

FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen) är lag i Sverige sedan 2020.

Många av Försäkringskassans förmåner rör barn, och vår handläggning kan påverka barns situation på olika sätt. Därför ska vi följa barnkonventionen i all vår handläggning.

Konkret betyder det att vi alltid ska beakta barnets bästa när vi fattar beslut eller vidtar åtgärder som rör ett barn. På så sätt säkerställer vi barnets rättigheter och har ett barnrättsperspektiv.

Bedömningen av vad som är barnets bästa ska göras som en del av vår ordinarie handläggning, precis som vi hanterar förmånsspecifika regler, utredningsmetodik, kommunikation och bemötande. Hur och i vilken utsträckning barnets bästa ska beaktas måste vägas mot andra regler och intressen inom Försäkringskassans verksamhet.

Läs mer

- i riktlinje (2016:02) om *Anmälan till socialnämnden vid kännedom om eller misstanke att ett barn far illa och polisanmälan vid misstanke om brott*
 - om barn och barnrättsperspektivet i vägledning (2004:7) *Förvaltningsrätt i praktiken*
 - om barnets bästa på Barnombudsmannens hemsida
 - om barns rättigheter på Försäkringskassans intranät.
-

2 Försäkrad och gällande skydd

För att en förälder och barn ska ha rätt till barnbidrag krävs att båda

- är försäkrade i Sverige (4 kap. 3 § första stycket SFB)
- uppfyller övriga relevanta villkor i socialförsäkringsskyddet (4 kap. 3 § andra stycket SFB)
- uppfyller de särskilda förmånsvillkoren (4 kap. 4 § SFB).

Barnbidrag är en bosättningsbaserad förmån. Därför är huvudregeln att en person måste vara bosatt i Sverige för att anses vara försäkrad för barnbidrag (jfr 5 kap. SFB).

Högsta förvaltningsdomstolen (HFD) har den 11 mars 2024 prövat frågan om ett barn som föds i Sverige till tredjelandsmedborgare med permanent uppehållstillstånd ska anses vara bosatt i Sverige i socialförsäkringsbalkens mening trots att barnet inte har uppehållstillstånd (HFD 2024 ref. 17). Läs mer i vägledning (2017:1) *Övergripande bestämmelser i SFB, unionsrätten och internationella avtal*.

Men det räcker inte med att personen är försäkrad i Sverige, utan hen måste också uppfylla övriga relevanta villkor i socialförsäkringsskyddet (jfr 4 kap. 3 § andra stycket SFB). Till exempel måste den som behöver ha uppehållstillstånd i Sverige ha ett sådant enligt 5 kap. 12 § SFB. Det finns också särskilda bestämmelser vid utlandsvistelse. Därutöver behöver de särskilda förmånsvillkoren för rätten till barnbidrag vara uppfyllda (4 kap. 4 § SFB).

Förälder och barn kan uppfylla 5 kap. 12 § SFB på följande sätt:

- genom att ha ett giltigt uppehållstillstånd (permanent eller tidsbegränsat) 5 kap. 12 § 1 st. SFB
- genom att det finns synnerliga skäl att inte ha ett giltigt uppehållstillstånd enligt 5 kap. 12 § 1 st. SFB.
- genom att ha gjort en fortsättningsansökan om uppehållstillstånd enligt 5 kap. 12 § 2 st. SFB. Fortsättningsansökan ska ha lämnats in i tid och vara på sådan grund som anges i bestämmelsen.

Vad kan utgöra synnerliga skäl enligt 5 kap. 12 § 1 st. SFB?

Det kan finnas synnerliga skäl när prövningen av barnets uppehållstillstånd enbart är av formell natur. Det gäller exempelvis i dessa situationer:

- när ett barn föds i Sverige och har föräldrar som är tredjelandsmedborgare och har giltiga uppehållstillstånd
- när föräldrar i Sverige adopterar ett barn till Sverige.

Anledningen är att dessa barn i regel får samma medborgarskap och uppehållstillstånd som sina föräldrar. Det är alltså en sådan prövning av formell natur som avses i förarbetena (prop. 1998/99:119 s. 100 och 183).

Med anledning av HFD 2024 ref. 17 har Försäkringskassan sett över tillämpningen av synnerliga skäl och bedömer att det numer anses föreligga från barnets födelse. Tillämpningsändringen gäller efter att domen meddelades den 11 mars 2024.

När Försäkringskassan bedömer om prövningen av barnets uppehållstillstånd är av formell natur har alltså föräldrarnas uppehållstillstånd en avgörande betydelse.

Föräldern behöver ha ett giltigt uppehållstillstånd (permanent eller tidsbegränsat) för att synnerliga skäl ska finnas för barnet.

Om föräldern däremot har ett tidsbegränsat uppehållstillstånd som har löpt ut och har lämnat in en fortsättningsansökan i rätt tid och enligt någon av de grunder som anges i 5 kap. 12 § 2 st. SFB, är frågan om föräldrarnas uppehållstillstånd inte avgjord. Försäkringskassan kan därför inte utgå ifrån att barnet kommer att få samma tillstånd som sin förälder. Eftersom det inte får råda någon osäkerhet när det gäller föräldrarnas uppehållstillstånd, kan det inte finnas synnerliga skäl för barnet i dessa situationer när föräldrarnas uppehållstillstånd löpt ut.

Det innebär att i situationen när föräldern har gjort en fortsättningsansökan och tidigare uppehållstillstånd har löpt ut, så behöver barnet ha ett giltigt uppehållstillstånd eller uppfylla villkoren i 5 kap. 12 § 2 st. SFB för att det ska finnas rätt till barnbidrag.

Stöd vid bedömningen om det finns synnerliga skäl för ett barn enligt 5 kap. 12 § 1 st. SFB

Som framgår ovan kan ett barn uppfylla behovet av uppehållstillstånd enligt 5 kap. 12 § SFB på olika sätt. Om barnet inte har ett giltigt uppehållstillstånd eller inte skickat in en fortsättningsansökan finns en möjlighet att pröva om barnet har synnerliga skäl att inte ha ett uppehållstillstånd. Vid bedömningen av om det finns synnerliga skäl kan till exempel följande frågor ställas:

1. Finns det något som talar för att barnet inte kommer vara bosatt här i Sverige? Det kan finnas omständigheter i ärendet som gör att barnets bosättning behöver utredas.
Om allt talar för att barnet är och kommer att vara bosatt i Sverige kan följande fråga ställas:
2. Är en prövning av barnets uppehållstillstånd enbart av formell natur? Har föräldern giltigt uppehållstillstånd?

Om föräldern har ett giltigt uppehållstillstånd kan det finnas synnerliga skäl för barnet att inte ha ett giltigt uppehållstillstånd.

Notera att en prövning om det finns synnerliga skäl kan göras vid mer än ett tillfälle.

Här följer ett par exempel på när prövningen av uppehållstillstånd för barnet kan anses vara av formell natur. Exempelen är inte uttömmande utan ska läsas som ett stöd.

Exempel

Föräldrarna saknar giltiga uppehållstillstånd – föräldrarna får uppehållstillstånd på nytt

Oksana föds i Sverige. Hennes föräldrar har tidsbegränsade uppehållstillstånd. Alla i familjen bedöms vara bosatta här, och alla uppfyller 5 kap. 12 § SFB. För Oksanas del uppfylls 5 kap. 12 § SFB genom att det finns synnerliga skäl. Föräldrarna får därför barnbidrag för henne. Handläggaren lägger en bevakning på föräldrarnas tidsbegränsade uppehållstillstånd.

När bevakningen faller ut visar det sig att föräldrarna då saknar giltiga uppehållstillstånd, men har lämnat in en fortsättningsansökan enligt 5 kap. 12 § 2 st. SFB. Barnbidraget dras därför in. Efter en tid gör föräldrarna ett nytt anspråk på barnbidrag. Vid den här tidpunkten har föräldrarna på nytt giltiga uppehållstillstånd. Prövningen av Oksanas uppehållstillstånd anses därför vara av formell natur. Barnbidrag kan beviljas på nytt.

Exempel

Barnet får avslag på sin ansökan om uppehållstillstånd

Jaime föds i Sverige. Hans föräldrar har uppehållstillstånd, och alla i familjen bedöms vara bosatta här. Hela familjen uppfyller 5 kap. 12 § SFB. För Jaimes del uppfylls 5 kap. 12 § SFB på grund av att det finns synnerliga skäl. Föräldrarna får därför barnbidrag för honom.

Med tiden får Försäkringskassan veta att Jaime har fått avslag på sin ansökan om uppehållstillstånd. Därför behöver Försäkringskassan pröva om föräldrarna fortfarande har rätt till barnbidrag för honom. Eftersom Migrationsverket har avslagit Jaimes ansökan om uppehållstillstånd bedömer Försäkringskassan att det inte längre finns synnerliga skäl att betala ut barnbidrag för honom. Det beror på att prövningen av Jaimes uppehållstillstånd inte längre är av formell natur. Barnbidraget ska därför dras in.

Läs mer

Läs mer om bosättning och uppehållstillstånd i vägledning (2017:1) *Övergripande bestämmelser i SFB, unionsrätten och internationella avtal*.

SFB i förhållande till internationella regelverk

När det är fler länder än Sverige inblandade, kan Försäkringskassan också behöva ta hänsyn till olika internationella regelverk som exempelvis EU:s förordningar, avtal om social trygghet och andra avtal som Sverige har ingått med andra länder. Det kan innebära att bestämmelserna i SFB inte kan upprätthållas i en viss situation.

Barnbidrag ingår i förordning 883/2004 sakområde.

Barnbidrag ingår i följande avtal om social trygghet som Sverige har med andra länder:

- Konvention den 30 mars 1978 mellan Sverige och Jugoslavien om social trygghet
- Konvention den 4 januari 1980 mellan Sverige och Marocko om social trygghet
- Konvention den 30 juni 1982 mellan Sverige och Staten Israel om social trygghet
- Konvention den 9 februari 1988 mellan Sverige och Kap Verde om social trygghet
- Konvention den 30 juni 1978 mellan Sverige och Turkiet om social trygghet, i den lydelse som följer av tilläggsöverenskommelsen den 3 juni 1997 och tilläggskonventionen den 26 augusti 2004.

Läs mer

Läs mer om vad de olika avtalen och förordningen innebär i vägledning (2017:1) *Övergripande bestämmelser i SFB, unionsrätten och internationella avtal*.

3 Allmänt barnbidrag, förlängt barnbidrag och flerbarnstillägg

I detta kapitel beskrivs de regler som gäller för barnbidrag som betalas ut i form av

- allmänt barnbidrag
- förlängt barnbidrag
- flerbarnstillägg.

Läs mer om vem eller vilka som kan vara bidragsmottagare och hur anmälan om bidragsmottagare ska göras för allmänt barnbidrag, förlängt barnbidrag och flerbarnstillägg i kap. 4 Bidragsmottagare.

3.1 Allmänt barnbidrag

Allmänt barnbidrag betalas ut för barn från och med månaden efter barnets födelse (15 kap. 3 § SFB).

Allmänt barnbidrag betalas ut till och med det kvartal då barnet fyller 16 år (15 kap. 4 § SFB).

3.1.1 Ändrade förhållanden

Om det inträffar något som påverkar rätten till barnbidrag, ska bidraget betalas ut eller sluta betalas ut för barnet från och med månaden efter förändringen (15 kap. 13 § SFB).

Det får inte finnas något uppehåll i ersättningsperioder av familjeförmåner på grund av ändring av primärt behörig institution eller bedömning av tillämplig lagstiftning (artikel 59 förordning 987/2009). Det innebär att i de situationer rätten till barnbidrag uppstår den 1:a dagen i en månad, och familjen haft rätt till familjeförmåner månaden före i det andra medlemslandet, så kan inte nationella bestämmelser upprätthållas om att ändrade förhållanden som påverkar rätten till barnbidrag får verkan från och med månaden efter förändringen (15 kap. 13 § SFB). Det skulle innebära att det uppstår ett "glapp" i utbetalningarna. Rätt till bidrag finns i stället från och med den månad när rätten uppstår. Detta gäller endast i relation till EU/EES-länder och Schweiz.

Läs mer

Läs mer om hur artikel 59 i förordning 987/2009 ska tillämpas i vägledning (2004:8) *EU-familjeförmåner*.

3.1.2 Adoption av barn från utlandet

Blivande adoptivföräldrar som har tagit emot ett barn som inte är svensk medborgare och som inte är bosatt här i landet när de får barnet i sin vård, likställs med föräldrar i fråga om rätten att få barnbidrag (16 kap. 11 § SFB). Detsamma gäller blivande adoptivföräldrar som har tagit emot ett barn som söker asyl eller uppehållstillstånd i Sverige.

Ett barn ska vara bosatt i Sverige för att barnbidrag ska kunna betalas ut. Om de blivande adoptivföräldrarna får barnet i sin faktiska vård i utlandet anses barnet vara bosatt i Sverige från och med den tidpunkten (Försäkringsöverdomstolen (FÖD) 1987:50). I detta mål har FÖD ansett att de blivande adoptivföräldrarna fått barnet i sin faktiska vård vid tidpunkten för det utländska adoptionsbeslutet.

Det krävs ett medgivande från socialnämnden om adoption och uppgift om när de blivande adoptivföräldrarna fick barnet i sin faktiska vård, för att Försäkringskassan ska kunna betala ut barnbidrag.

Uppgiften om när de blivande adoptivföräldrarna fick barnet i sin vård ska lämnas på heder och samvete och behöver därför lämnas in skriftligt. Om uppgiften kommer från de blivande adoptivföräldrarna kan uppgiften godtas om det inte har framkommit någon anledning att ifrågasätta den. Om det finns anledning att ifrågasätta uppgiften kan ytterligare utredningsåtgärder behöva vidtas.

Barnbidraget betalas då ut från och med månaden efter den månad då de blivande adoptivföräldrarna fick barnet i sin vård (15 kap. 13 § SFB).

Läs mer

Läs mer om Försäkringskassans utredningsansvar i vägledning (2004:7)
Förvaltningsrätt i praktiken.

3.1.3 Barnbidrag för medföljande barn vid adoption utanför EES-området och Schweiz

Det kan inträffa att de blivande adoptivföräldrarna måste stanna utomlands i mer än sex månader på grund av reglerna i adoptionslandet. Om de då har med sig ett eller flera barn ska de få dispens från regeln om att det inte går att få barnbidrag om man vistas i utlandet längre än sex månader. Det gäller hela utlandsvistelsen.

Det gäller under förutsättning att familjen återvänder till Sverige direkt efter det att föräldern eller föräldrarna har tagit emot barnet i syfte att adoptera det. Föräldern eller föräldrarna måste ansöka för att få dispens. Den särskilda dispensmöjligheten framgår av 5 kap. 18 § SFB.

3.1.4 Barn som saknar vårdnadshavare i Sverige

Det kan hända att ett barn som bor i Sverige saknar vårdnadshavare här. Den tidigare vårdnadshavaren kan exempelvis ha avlidit. I den situationen finns det ingen som har rätt till barnbidrag för barnet.

Rätten till barnbidrag uppkommer först när någon blivit förordnad som vårdnadshavare för ett barn. Denna vårdnadshavare kan då få barnbidrag för barnet (16 kap. 4 § SFB) under förutsättning att hen är försäkrad för barnbidrag (16 kap. 2 § SFB).

Barnbidrag kan inte betalas ut för tiden innan det fanns en förordnad vårdnadshavare, även om den som förordnas som vårdnadshavare faktiskt vårdade barnet redan då (HFD 2014 ref. 45).

3.1.5 Ensamkommande barn som kommer till Sverige

Rätt till allmänt barnbidrag och förlängt barnbidrag finns för ensamkommande barn som

- har beviljats uppehållstillstånd och
- anses bosatta i Sverige samt
- har en särskild förordnad vårdnadshavare som kan vara bidragsmottagare av det allmänna eller det förlängda barnbidraget (5 kap. 12 §, 15 kap. 2 §, 16 kap. 2 § och HFD 2014 ref. 45).

Bidragen betalas ut från och med månaden efter att ovanstående villkor är uppfyllda (15 kap. 13 § SFB).

Om ett uppehållstillstånd beviljas retroaktivt för ett barn kan också bidraget betalas ut retroaktivt, dock högst för tre månader före det datum då uppehållstillståndet beviljades (5 kap. 12 § SFB).

Det förekommer att ensamkommande barn vårdas i hem för vård eller boende inom socialtjänsten och att det kommunala organ som står för vårdkostnaden har rätt att få barnbidraget. Under sådan förutsättning kan kommunen få bidraget endast om barnet har en särskilt förordnad vårdnadshavare. (HFD 2014 ref. 45 och 106 kap. 7 § SFB).

Om socialnämnden har placerat barnet i ett familjehem och det inte finns en särskilt förordnad vårdnadshavare utsedd kan inte barnbidrag betalas ut.

I de fall Migrationsverket har betalt ut dagersättning för samma tid ska barnbidrag i normalfall inte betalas ut. Läs mer i avsnitt 3.4. Dagersättning är en förmån enligt lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl. och räknas som en förmån av motsvarande karaktär.

Läs mer om vem som kan vara bidragsmottagare för ensamkommande barn i avsnitt 4.4.

Exempel

Sasha kommer ensam till Sverige den 3 april, söker uppehållstillstånd hos Migrationsverket och får en god man utsedd.

Den 16 oktober beviljas Sasha uppehållstillstånd retroaktivt från den 3 april och han får en särskilt förordnad vårdnadshavare enligt föräldrabalken den 5 november.

Genom Skatteverket får Försäkringskassan veta att Sasha har fått en vårdnadshavare som kommer att vara hans bidragsmottagare.

Eftersom bidraget inte kan betalas ut retroaktivt för tiden innan en särskild förordnad vårdnadshavare hade utsetts, betalas barnbidraget ut till Sashas bidragsmottagare från och med december.

3.1.6 Växelvist boende

Växelvist boende är ett begrepp som tidigare fanns inom underhållsstöd. I förarbeten och rättspraxis för underhållsstöd framgår att ett barn kan anses bo växelvis om barnet vistas ungefär lika mycket hos båda föräldrarna (prop. 1999/2000:118 och Nytt juridiskt arkiv (NJA) 1998:43). Växelvist boende inom barnbidrag ska bedömas på samma sätt.

För att det ska röra sig om växelvist boende ska barnet bo i princip hälften av tiden hos respektive förälder om man räknar antalet dagar. Det innebär att barnet ska vistas varaktigt ungefär lika mycket hos den ena som den andra föräldern.

3.1.7 Barn som vistas utomlands

En bidragsmottagare är skyldig att anmäla en utlandsvistelse så snart som möjligt och senast fjorton dagar efter det att hen fick veta att barnet ska vistas utomlands (110 kap. 46 och 47 §§ SFB).

När ett barn vistas eller går i skola utomlands ska barnets bosättning och de andra villkoren i socialförsäkringsskyddet bedömas på samma sätt som för vuxna.

Läs mer

Läs mer om hur bosättning ska bedömas i vägledning (2017:1) *Övergripande bestämmelser i SFB, unionsrätten och internationella avtal*.

I Riksförsäkringsverkets allmänna råd (RAR 2002:7) om barnbidrag fanns det tidigare en rekommendation om tillämpningen av 15 kap. 2 § SFB när barn gick i skola utomlands. Enligt detta kunde barn som fullgjorde obligatorisk skolgång utomlands anses som fortsatt försäkrade för bosättning om de återvände till föräldrarna i Sverige under längre lov eller uppehåll i undervisningen. Det allmänna rådet är upphävt sedan den 1 januari 2019.

3.1.8 Metodstöd – när ett barn vistas utomlands

När Försäkringskassan tar emot en uppgift från exempelvis en bidragsmottagare eller en annan aktör om att ett barn vistas eller ska gå i skola utomlands, ska du som handläggare kontrollera ett antal uppgifter som du väger in i din bedömning om rätten till barnbidrag. Om informationen inte redan finns hos Försäkringskassan kan du kontakta föräldern och fråga om till exempel

- vilket land det gäller
- datum för avresa
- vilket datum barnet beräknas vara tillbaka i Sverige
- vilka planer som finns för barnets skolgång när barnet kommer tillbaka till Sverige.

Oavsett vilket land som barnet vistas i initierar du en utredning om barnets försäkringstillhörighet om det finns faktorer som tyder på att barnet bosatt sig utomlands. Du kan också komma att behöva utreda andra familjemedlemmars situation och lämna impuls till FTH även för dessa.

Om Försäkringskassan tidigare har tagit emot en anmälan om utlandsvistelse och fortsatt betala ut barnbidrag enligt tidigare tillämpning utreder du enbart rätten till barnbidrag framåt i tiden. Ett återkrav av felaktigt utbetalt belopp för retroaktiv tid blir endast aktuellt i de fall där bidragsmottagare inte har uppfyllt sin anmälningsskyldighet i samband med att barnet lämnade Sverige.

Mer information om hur och när du ska ta kontakt med en kontrollutredare finns i riktlinjen 2009:9 Överlämnande av impulser till kontrollutredning och till andra myndigheter samt beslut i samband med kontrollutredning. Ytterligare stöd finns i gränssnittet Kontrollutredning – Barnbidrag.

Vistelse inom EU/EES eller Schweiz

Om barnet ska vistas inom EU/EES eller Schweiz utreder du ärendet på samma sätt som en utlandsvistelse för en bidragsmottagare som vistas inom EU/EES eller Schweiz.

Vistelse utanför EU/EES eller Schweiz i mindre än sex månader

Om barnet ska vistas utanför EU/EES eller Schweiz i mindre än sex månader och har rätt till barnbidrag under vistelsen i det andra landet, ska du följa upp att barnet återvänder till Sverige. Du ska då utreda

- om barnet kommit tillbaka till Sverige
- om avsikten är att stanna här.

I första hand ska du kontrollera om det redan finns nya uppgifter hos Försäkringskassan, till exempel i ett ärende om underhållsstöd. Om inte, kan du till exempel be föräldern lämna boardingkort eller kopia på barnets pass med stämplar samt fråga om barnet framöver kommer att bo i Sverige. Du kan också följa upp detta genom att kontrollera om barnet har en skolplats och har börjat skolan. Kontakta barnets skola eller skolförvaltningen i barnets hemkommun.

Vistelse utanför EU/EES eller Schweiz sex månader eller längre

Om barnet ska vistas utanför EU/EES eller Schweiz sex månader eller längre så upphör barnets rätt till barnbidrag månaden efter barnet lämnat Sverige enligt 5 kap. 13 och 14 §§ SFB. Det kan innebära att du måste fatta ett interimistiskt beslut enligt 112 kap. 3 § SFB.

Barnet gör ett kortare besök i Sverige

Om barnet kommer tillbaka till Sverige under en kortare period, exempelvis över jul- eller sommarlov, men sedan ska fortsätta sin utlandsvistelse, så behöver du göra en samlad bedömning av barnets beräknade utlandsvistelse.

Att barnet huvudsakligen vistas utomlands och bara vistas en kort period i Sverige behöver inte betyda att barnet har rätt till barnbidrag.

Läs mer

Läs mer om hur utlandsvistelse ska bedömas i vägledning (2017:1) *Övergripande bestämmelser i SFB, unionsrätten och internationella avtal*.

3.2 Förlängt barnbidrag

Ett barn har rätt till förlängt barnbidrag från och med kvartalet efter det hen har fyllt 16 år (15 kap. 4 och 5 §§ SFB). Förlängt barnbidrag betalas ut för barn som går i grundskolan, sameskolan, eller internationell skola på grundskolenivå. Även barn som går i anpassad grundskola, anpassad gymnasieskola eller specialskolan har rätt till förlängt barnbidrag (15 kap. 5 § SFB).

I tidigare gällande lagstiftning fanns en rätt till förlängt barnbidrag för elever som deltar i motsvarande utbildning i en fristående skola som är statsunderstödd eller som står under statlig tillsyn. Vid införandet av SFB togs denna rätt bort (jfr. nuvarande bestämmelse i 15 kap. 5 § SFB). Barn som fullgör sin skolplikt i särskilda ungdomshem inom Statens Institutionsstyrelse (SIS) har alltså inte längre rätt till förlängt barnbidrag. SIS är en statlig myndighet som bedriver individuellt anpassad tvångsvård och verkställer sluten ungdomsvård i samverkan med socialtjänsten.

Det finns ingen övre åldersgräns för rätten till förlängt barnbidrag. Bidraget betalas ut till och med den månad barnet slutför utbildningen eller avbryter studierna (15 kap. 7 § SFB).

3.2.1 Vem lämnar uppgifter om barns skolgång?

En skolhuvudman ska lämna de uppgifter som behövs i fråga om förlängt barnbidrag (110 kap. 37 § SFB). Uppgifterna kan gälla barn som är fördröjda i sin skolgång, om barnet genomgår sådan utbildning som avses i 15 kap. 5 § SFB. Även studieavbrott ska anmälas av skolan.

Uppgifterna ska lämnas av huvudmannen på fastställd blankett till Försäkringskassan (Försäkringskassans föreskrifter [FKFS 2007:7] om förlängt barnbidrag).

3.2.2 Om studier avbryts

Om ett barn avbryter de studier som har grundat rätten till förlängt barnbidrag under läsåret ska bidragsmottagaren utan dröjsmål anmäla detta till Försäkringskassan (6 § Barnbidragsförordningen (1986:386) (BBF)).

3.2.3 Om studier återupptas

Om ett barn återupptar sina studier får hen rätt till förlängt barnbidrag från och med månaden efter studierna återupptas (15 kap. 13 § SFB). Anmälan om återupptagna studier ska göras till Försäkringskassan av den skola där barnet studerar (110 kap. 37 § SFB och FKFS 2007:7).

3.2.4 Skolgång utomlands

Förlängt barnbidrag kan betalas ut för ett barn som går i skola utomlands om

- skolan får svenskt statsbidrag och
- utbildningen i huvudsak motsvarar svensk grundskola (15 kap. 6 § SFB).

Vilka skolor som avses här framgår av förordningen (1994:519) om statsbidrag till utbildning av utlandssvenska barn och ungdomar.

Förlängt barnbidrag kan betalas ut för ett barn som går i skolan i ett EU/EES-land eller Schweiz, trots att skolan inte tar emot svenskt statsbidrag. Skolan måste däremot uppfylla kravet på att utbildningen i huvudsak ska motsvara svensk grundskola (15 kap. 6 § SFB i förhållande till likabehandlingsprincipen i förordning 883/2004).

Det krävs en ansökan från en förälder för att Försäkringskassan ska kunna betala ut förlängt barnbidrag för barn som går i skolan utomlands (110 kap. 6 § SFB). Det gäller dock inte om förordning 883/2004 är tillämplig. Ett krav på ansökan skulle nämligen strida mot likabehandlingsprincipen i förordningen.

När ett barn ska gå i skolan utomlands ska barnets bosättning och de andra villkoren i socialförsäkringsskyddet bedömas på samma sätt som för vuxna.

Läs mer

Läs mer om bedömning av bosättning i vägledning (2017:1) *Övergripande bestämmelser i SFB, unionsrätten och internationella avtal*.

3.3 Flerbarnstillägg

Flerbarnstillägg betalas automatiskt ut till den som får barnbidrag eller studiehjälp för minst två barn (15 kap. 8 och 9 §§ SFB). Någon ansökan eller anmälan behövs vanligtvis inte. Men i vissa fall behöver den som vill ha flerbarnstillägg anmäla det till Försäkringskassan. Det gäller till exempel när barnet inte är folkbokförd hos den som vill räkna med barnet för flerbarnstillägg eller när barnet studerar och studiehjälp inte betalas ut, men studierna i sig berättigar till studiehjälp enligt 2 kap. studiestödslagen (16 kap. 12 § SFB).

Om barnbidraget inte längre betalas ut för alla de barn som flerbarnstillägget avser, betalas tillägget ut till barnens vårdnadshavare. Om alla barn som berättigar till flerbarnstillägget är myndiga, eller om barnen saknar vårdnadshavare, betalas tillägget ut till den eller de föräldrar som barnen stadigvarande bor ihop med (16 kap. 13 § SFB).

Flerbarnstillägg betalas ut från och med månaden efter den månad då barnet fötts eller då något annat har hänt som gör att rätten till bidraget finns (15 kap. 3 och 13 §§ SFB).

Exempel

En familj får sitt andra barn den 10 april. Föräldrarna får barnbidrag för det första barnet.

Från och med maj månad får föräldrarna barnbidrag för det andra barnet och flerbarnstillägg för de två barnen tillsammans.

3.3.1 Sammanräkning av barn

Två föräldrar som bor ihop och som båda får allmänt barnbidrag eller förlängt barnbidrag, får räkna ihop barnen vid beräkning av flerbarnstillägg. Det gäller också om de har barn över 16 år som bedriver studier som ger rätt till studiehjälp (15 kap 9 § SFB).

Föräldrarna måste också uppfylla **ett** av följande villkor. De ska

- vara gifta med varandra och bo ihop stadigvarande, eller
- vara sambor och tidigare ha varit gifta med varandra (15 kap. 9 och 12 §§ SFB), eller
- vara sambor och ha eller ha haft barn gemensamt (15 kap. 9 och 12 §§ SFB).

Till den här gruppen räknas också de som har eller har haft ett registrerat partnerskap. Registrerat partnerskap jämföras med ingånget äktenskap (2 och 3 §§ lagen [2009:260] om upphävande av lagen [1994:1117] om registrerat partnerskap).

Med sambor avses två personer som stadigvarande bor tillsammans i ett parförhållande och har gemensamt hushåll (1 § första stycket sambolagen). När det i lag eller annan författning talas om sambor eller personer som bor tillsammans under äktenskapsliknande förhållanden eller används liknande uttryck, avses därmed sambo enligt första stycket (1 § andra stycket sambolagen). Det innebär att endast två föräldrar får räkna samman sina barn för flerbarnstillägg, även om det finns fler föräldrar som bor tillsammans och har gemensamt hushåll.

Barn som vårdas i ett stödboende eller hem för vård eller boende inom socialtjänsten får inte räknas samman med andra barn i familjen vid bedömningen av flerbarnstillägg. Detsamma gäller barn som placerats i ett familjehem genom socialnämnden eller barn som placerats i ett enskilt hem av någon annan än socialnämnden (15 kap. 10 § SFB). För att barnbidraget ska kunna betalas ut till familjehemmet krävs dels ett placeringsbeslut och dels en begäran från socialnämnden enligt 106 kap. 6 § SFB, se vidare avsnitt 4.5. Om socialnämnden gör en sådan begäran ska barnet alltså inte längre räknas med för flerbarnstillägg – varken i föräldrahemmet eller i familjehemmet (15 kap 10 § SFB).

Barn som har sitt boende inom kommunen, exempelvis på flyktingförläggning eller i gruppboende, får inte heller räknas med för flerbarnstillägg, även om det allmänna barnbidraget betalas till en eller två vårdnadshavare. Dessa barn likställs med barn i familjehem eller barn i hem för vård eller boende som avses i 106 kap. 6 och 7 §§ SFB, vad gäller tillämpningen av 15 kap. 9 § SFB (15 kap. 10 § SFB). Flerbarnstillägget är ett familjeanknutet stöd till barnfamiljer.

Rätten att räkna samman barn vid beräkningen av flerbarnstillägg upphör när föräldrarna inte längre stadigvarande bor ihop.

3.3.2 Metodstöd – sammanräkning av barn som fyllt 18 år

Ett barn som har fyllt 18 år får förlängt barnbidrag utbetalt till sig själv, se avsnitt 4.2.1.

Om barnet även i fortsättningen ska berättiga tidigare bidragsmottagare till flerbarnstillägg på grund av skolgång kan barnet och tidigare bidragsmottagare registreras som sammanboende. Om tidigare bidragsmottagare är registrerad som sammanboende med annan eller om barnet är bidragsmottagare för eget barn måste flerbarnstillägg betalas ut manuellt.

3.3.3 Barn som har fyllt 16 år

Flerbarnstillägg omfattar också studerande barn som har fyllt 16 år vilkas studier ger rätt till förlängt barnbidrag enligt 15 kap. 5 § SFB eller studiehjälp enligt 2 kap. studie-stödslagen (1999:1395) (15 kap. 9 § SFB).

För barn som har fyllt 16 år inträder rätten till flerbarnstillägg från och med det kvartal barnet börjar studera och längst till och med det andra kvartalet det år barnet fyller 20 år. Barnet ska stadigvarande bo med den som ska få bidraget. Ett barn som deltar i undervisning som varar kortare tid än åtta veckor, som deltar i deltidsutbildning eller som är gift ger inte rätt till flerbarnstillägg (15 kap. 11 § SFB och se prop. 1982/83:88, sid 10). Kortare kurser som tillsammans ger en sammanhängande studieperiod om åtta veckor ger dock rätt till flerbarnstillägg.

Exempel

Svea fyller 16 år i april och bor stadigvarande med sin pappa. Svea börjar studera i augusti och får studiehjälp från CSN.

Hon räknas med för flerbarnstillägg från och med juli.

Studieavbrott

Om ett barn avbryter sina studier upphör rätten att räkna med barnet för flerbarnstillägg månaden efter den månad studierna avbryts (15 kap. 9 och 13 §§ SFB).

Om ett barn återupptar sina studier inträder rätten att räkna med barnet för flerbarnstillägg månaden efter den månad studierna återupptas (15 kap. 9 och 13 §§ SFB).

Olovlig frånvaro

Rätt till flerbarnstillägg kan endast finnas för hel kalendermånad och inte för del av kalendermånad (15 kap. 8 § SFB). Rätt till studiehjälp kan dock finnas för del av kalendermånad. När rätt till studiehjälp endast finns för del av en kalendermånad medför det att det inte går att nå en samstämmighet i förmånstiderna mellan studiehjälp och flerbarnstillägg. Oavsett om rätt till studiehjälp finns för hel kalendermånad eller del av kalendermånad, kan rätt till flerbarnstillägg endast bedömas för hel kalendermånad.

Eftersom flerbarnstillägg ska upphöra att lämnas alternativt minskas från och med månaden efter att en förändring som påverkar rätten till förmånen ägt rum, innebär det att så länge det finns rätt till studiehjälp för barnet för någon del av månaden så påverkas inte rätten till flerbarnstillägg. Det innebär att rätten till flerbarnstillägg inte påverkas av barnets studieavbrott, så länge den olovliga frånvaron inte medför att studiehjälpen dras in för en hel kalendermånad eller längre.

Om den olovliga frånvaron medför att studiehjälpen dras in för en hel kalendermånad eller längre, inträder rätten att räkna med barnet på nytt för flerbarnstillägg från och med månaden efter att studierna återupptas (16 kap. 12 § 2 st. SFB).

Exempel

Ett barn bedriver studier som ger rätt till studiehjälp och flerbarnstillägg betalas ut för barnet.

a) Studier avbryts och återupptas under en och samma månad

Barnet har olovlig frånvaro den 6 oktober och mellan den 10 och 29 oktober. CSN beslutar därför om att rätt till studiehjälp endast finns för del av oktober. Eftersom studiehjälpen inte har dragits in för en hel kalendermånad eller längre påverkas inte rätten till flerbarnstillägg och det ska därför betalas ut utan avbrott eller minskning.

b) Studier avbryts en månad och återupptas månaden därpå

Barnet har olovlig frånvaro den 6 oktober och mellan den 29 oktober och den 3 november. CSN beslutar därför om att rätt till studiehjälp endast finns för del av oktober och del av november. Eftersom studiehjälpen inte har dragits in för en hel kalendermånad eller längre påverkas inte rätten till flerbarnstillägg och det ska därför betalas ut utan avbrott eller minskning.

c) Studier avbryts en månad och återupptas senare än månaden därpå

Barnet har olovlig frånvaro den 6 oktober och mellan den 29 oktober och den 3 december. CSN beslutar därför om att rätt till studiehjälp endast finns för del av oktober och december, samt att ingen rätt till studiehjälp finns för november. Eftersom studiehjälpen har dragits in för en hel kalendermånad eller längre, så påverkas rätten till flerbarnstillägg. Det finns rätt till flerbarnstillägg för barnet till och med oktober månad och sedan på nytt från och med januari månad.

Faktiskt boende

Det är det faktiska boendet som avgör var den studerande ska anses vara stadigvarande bosatt. I 15 kap. 11 § SFB finns inget krav på att den studerande ska vara folkbokförd hos en förälder eller annan vårdnadshavare för att de ska räknas som stadigvarande sammanboende.

Växelvist boende

Om barnet som studerar bor växelvis hos båda föräldrarna anses hen som regel vara stadigvarande bosatt hos båda föräldrarna (jämför prop. 1999/2000:118 Underhållsstöd vid växelvis boende, s. 14 och NJA 1998 s. 267). Se mer om bedömningen av växelvist boende i kap 3.1.6.

När den studerande nekas studiehjälp

Studerande som bedriver studier som ger rätt till studiehjälp kan alltså medräknas vid bedömningen av rätten till flerbarnstillägg. Det är inget krav att studiehjälp faktiskt betalas ut. I stället räcker det att den studerande bedriver sina studier på ett sätt som i och för sig berättigar till studiehjälp enligt 2 kap. studiestödslagen men har blivit nekad studiehjälp av CSN. Detta framgår av en dom från Kammarrätten i Göteborg (KRNG 5438-09).

Om CSN har nekat den studerande studiehjälp ska Försäkringskassan

- kontakta CSN eller den studerande för att få ta del av beslutet om studiehjälp. Av motiveringen framgår orsak till avslag
- kontakta skolan där den studerande är inskriven.

Ett exempel på en situation där ett studerande barn kan berättiga till flerbarnstillägg trots att studiehjälp inte betalas ut är när CSN avslagit begäran om studiehjälp på grund av att studenten endast har tillfälligt och inte permanent uppehållstillstånd. För att Försäkringskassan ska kunna bedöma rätten till flerbarnstillägg i en sådan situation måste den som vill ha flerbarnstillägg skicka in en anmälan till Försäkringskassan och det måste finnas ett beslut från CSN om att studiehjälp har nekats. Det räcker inte att Försäkringskassan har kännedom om att barnets uppehållstillstånd är tillfälligt om inte rätten till studiehjälp har prövats av CSN. Det negativa beskedet från CSN är en förutsättning för Försäkringskassans prövning av rätten till flerbarnstillägg.

Det är lämpligt att informera den studerande om möjligheten att ansöka om studiehjälp från CSN när hen får permanent uppehållstillstånd.

3.4 Förmåner av motsvarande karaktär

Allmänt barnbidrag, förlängt barnbidrag och flerbarnstillägg ska inte betalas ut för tid då bistånd enligt lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl. har lämnats om förmånerna är av motsvarande karaktär (5 kap. 12 § SFB). Dagersättning från Migrationsverket är ett exempel på en sådan förmån. Avsikten är att förhindra att dubbla förmåner betalas ut. Vad det innebär kan du läsa mer om i vägledning 2017:1.

Exempel

En familj med två barn kommer till Sverige den 29 mars som asylsökande och får dagersättning från Migrationsverket fram till den 6 juli.

Allmänt barnbidrag och flerbarnstillägg kan betalas ut av Försäkringskassan från och med augusti.

4 Bidragsmottagare

Detta kapitel beskriver vem eller vilka som kan vara bidragsmottagare för allmänt barnbidrag, förlängt barnbidrag och flerbarnstillägg, vilka särskilda undantag om bidragsmottagare som finns samt hur anmälan om bidragsmottagare ska eller kan göras i olika situationer.

I avsnitt 4.7 beskrivs övergångsbestämmelserna till reglerna i SFB som trädde i kraft den 1 mars 2014. Läs om när de nya respektive gamla reglerna ska tillämpas vid delning av barnbidrag, växelvist boende, utbetalning av barnbidrag till endast en av föräldrarna och flerbarnstillägg.

4.1 Allmänt barnbidrag

Reglerna om bidragsmottagare är olika beroende på om föräldrarna har gemensam vårdnad om barnet eller inte.

Även andra personer än föräldrarna kan vara vårdnadshavare för ett barn och få barnbidrag. När två särskilt förordnade vårdnadshavare har gemensam vårdnad ska de regler som gäller för föräldrarna i stället gälla för de särskilt förordnade vårdnadshavarna (16 kap. 9 § SFB). En person som är utsedd till tillfällig vårdnadshavare enligt 6 kap. 10 d § föräldrabalken är behörig att ta emot barnbidrag (16 kap. 4 § SFB och prop. 2020/21:150 s. 97).

Utländska avgöranden om vårdnad om barn saknar som regel rättsverkan i Sverige. Läs mer om utländska vårdnadsavgöranden i vägledning (2001:9) *Underhållsstöd*.

4.1.1 Gemensam vårdnad

Om föräldrarna vid ett barns födelse eller adoption är gifta, får de automatiskt gemensam vårdnad om barnet.

Huvudregeln vid gemensam vårdnad är att det allmänna barnbidraget ska delas mellan föräldrarna. Om föräldrarna gemensamt anmäler vem av dem som ska vara bidragsmottagare betalas bidraget till den angivna mottagaren (16 kap. 5 § SFB). Det gäller oavsett om föräldrarna bor tillsammans eller inte (prop. 2013/14:6).

Föräldrarna kan senare gemensamt anmäla om de vill ha utbetalningen på något annat sätt. Om det kommer in en sådan anmälan och föräldrarna är ense om vem som ska vara bidragsmottagare fattas ett nytt beslut som gäller från och med månaden efter det att anmälan kom in till Försäkringskassan (16 kap. 19 § SFB).

Om föräldrarna inte är ense om till vem det allmänna barnbidraget ska betalas eller om det ska delas mellan dem ska bidraget som huvudregel delas. Det gäller även när föräldrarna bor tillsammans. (prop. 2013/14:6)

Läs i avsnitt 4.1.4, 4.1.6, 4.1.7 och 4.5.1 om när huvudregeln om delning av barnbidraget ska eller kan frångås.

Exempel

Pernilla och Fredrik är gifta och får barn den 4 mars. Eftersom de har gemensam vårdnad från barnets födelse delas det allmänna barnbidraget från och med april, om de inte senast den 31 mars har anmält vem av dem som ska vara bidragsmottagare. De kan även senare gemensamt anmäla att en av dem ska få hela det allmänna barnbidraget i stället.

En förutsättning för att det allmänna eller det förlängda barnbidraget ska delas vid gemensam vårdnad är att båda vårdnadshavarna är försäkrade för barnbidrag i Sverige. Om endast en av föräldrarna är försäkrad för barnbidrag betalas hela bidraget till den föräldern utan någon anmälan från föräldrarna (16 kap. 5 § SFB).

Om den andra föräldern blir försäkrad för barnbidrag ska barnbidraget delas mellan föräldrarna. Det gäller om barnet omfattas av lagstiftningen som införs den 1 mars 2014. Det innebär att beslut om delad utbetalning av allmänt eller förlängt barnbidrag fattas så snart Försäkringskassan har fått vetskap om att det finns två behöriga bidragsmottagare, om inte någon anmälan kommer in från föräldrarna (prop. 2013/14:6 s. 22). Om det kommer in en gemensam anmälan senare, fattas ett nytt beslut som får verkan månaden efter det att anmälan kom in till Försäkringskassan (16 kap. 19 § SFB).

Läs mer

Läs mer om Försäkringskassans bedömning av begreppet vårdnadshavare i en gränsöverskridande situation i vägledning (2004:8) *EU-familjeförmåner*.

Där kan du också läsa om vem som kan få barnbidrag när Sverige har primärt och sekundärt ansvar för att betala ut bidraget med tillämpning av förordning 883/2004.

4.1.2 Ensam vårdnad

Den som har ensam vårdnad om ett barn får det allmänna eller det förlängda barnbidraget (16 kap. 4 § SFB). Det gäller även en tillfällig vårdnadshavare (prop. 2020/21:150 s. 97).

Om föräldrarna inte är gifta med varandra när barnet föds får den som fött barnet ensam vårdnad och det allmänna barnbidraget utbetalt till sig. Om föräldrarna senare får gemensam vårdnad delas det allmänna barnbidraget mellan föräldrarna enligt huvudregeln (16 kap. 5 § SFB).

4.1.3 Omyndig förälder

En omyndig förälder ska uppfylla förmånsvillkoren på samma sätt som en myndig förälder.

Om personen som ska bli bidragsmottagare är omyndig, det vill säga under 18 år, förs talan som utgångspunkt av hens vårdnadshavare. Om beslut meddelas innan barnet blir myndigt ska det därför skickas till vårdnadshavaren men rikta sig till barnet genom tilltalet i brevet.

Läs mer i avsnitt 5.2.4 Utbetalning till omyndig förälder.

Läs mer

Läs mer om rättshandlingsförmåga och ställföreträdare när barnet är under 18 år i vägledning (2004:7) *Förvaltningsrätt i praktiken*.

4.1.4 Vad gäller om barnet bor varaktigt tillsammans med endast en förälder?

Om två föräldrar har vårdnaden om ett barn men barnet bor varaktigt tillsammans med endast en förälder, har föräldern som barnet bor med rätt att få det allmänna eller det förlängda barnbidraget efter anmälan om det (16 kap. 7 § SFB).

Om förutsättningarna för ändring av betalningsmottagare är uppfyllda, får ändringen verkan från och med månaden efter den då anmälan gjordes (16 kap. 19 § SFB).

Exempel

Agnes och Matthew har gemensam vårdnad om barnet Milo. Milo bor hos Agnes, som även får allmänt barnbidrag för Milo. Den 6 april flyttar Milo till Matthew. Matthew anmäler att Milo varaktigt kommer att bo med honom och att han ska vara bidragsmottagare för det allmänna barnbidraget. Anmälan lämnas till Försäkringskassan den 2 maj. Efter kontakt med Agnes bedömer Försäkringskassan att Matthews uppgifter stämmer och han får allmänt barnbidrag för Milo från och med juni.

4.1.5 Bedömning av barnets faktiska boende

Vid bedömningen av hos vilken förälder barnet anses bo varaktigt ska hänsyn tas till det faktiska boendet. I 16 kap. 7 § SFB finns inget krav på att barnet ska vara folkbokfört hos en förälder för att de ska räknas som varaktigt sammanboende.

4.1.6 Delat barnbidrag när barnet bor växelvis

Om ett barn bor växelvis hos båda föräldrarna och de har gemensam vårdnad om barnet, delas det allmänna eller det förlängda barnbidraget mellan föräldrarna efter anmälan av någon av dem (16 kap. 7 § SFB).

Ett barn anses bo växelvis om den förälder som har anmält att bidraget ska delas kan göra det sannolikt att barnet bor så (16 kap. 8 § SFB). Det kan föräldern göra genom till exempel en lagakraftvunnen dom om växelvist boende, ett avtal om växelvist boende som har godkänts av socialnämnden eller på annat sätt. Om den andra föräldern anser att underlaget inte återspeglar barnets faktiska boende ska den föräldern göra det sannolikt att barnet inte bor växelvis. I annat fall bör barnet anses bo växelvis om inte omständigheterna i övrigt talar emot en sådan bedömning (prop. 2013/14:6 sid. 27).

Läs i avsnitt 3.1.6 om begreppet och bedömningen av växelvist boende.

I anmälan ska föräldern uppge det antal dygn som barnet i genomsnitt vistas hos hen. Ändringen kan då ske månaden efter att Försäkringskassan bedömt att barnets boende stämmer överens med den anmälade förälderns uppgift.

Exempel

Maria och Markus har gemensam vårdnad om barnet Emma. Emma bor växelvis hos sina föräldrar. Maria får hela barnbidraget för Emma. Den 30 september anmäler Markus att han vill ha halva barnbidraget för Emma då hon bor 14 dagar per månad hos honom. Markus har inte bifogat något underlag som styrker Emmas boende. Försäkringskassan kontaktar Maria i oktober månad och får bekräftat att Markus uppgifter om Emmas boende stämmer. Barnbidraget för Emma delas därför från november, månaden efter att Försäkringskassan fått uppgiften bekräftad.

Läs mer

Läs mer om utredningsansvar, bevisbörda och beviskrav i vägledning (2004:7) *Förvaltningsrätt i praktiken*.

4.1.7 Utbetalning till fel förälder

Utbetalningen av barnbidrag kan påverkas när antalet försäkrade vårdnadshavare ändras från två till en, eller omvänt från en till två. En förändring kan till exempel bero på att

- den ena vårdnadshavaren upphör att omfattas av svensk försäkring
- den ena vårdnadshavaren börjar omfattas av svensk försäkring
- barnet bara har haft en vårdnadshavare men får två vårdnadshavare, eller tvärtom.

Ändringen kan också bero på att en anmälan om ändrad mottagare har lämnats till Försäkringskassan. I 16 kap. 19 § SFB anges att om förhållandena ändras avseende vem som ska ta emot barnbidrag, ska ändringen ha verkan från och med månaden efter att ändringen ägde rum. Det innebär att Försäkringskassan ska hantera en anmälan om ändrad mottagare av barnbidrag direkt när anmälan kommer in.

En utbetalning av barnbidrag och flerbarnstillägg som har gjorts till fel förälder är normalt sett att uppfatta som en sådan felaktig utbetalning som leder till ett återkrav. Men en sådan utbetalning är inte felaktig om den betalats ut till en vårdnadshavare som uppfyller de rättsliga förutsättningarna för att få barnbidrag enligt 15 kap. SFB.

Detta innebär att en utbetalning av barnbidrag till fel förälder inte är en felaktig utbetalning om

- utbetalningen skulle ha gjorts till barnets andra förälder
- samma barnbidragsbelopp per månad som har betalats ut för barnet till den ena föräldern, skulle ha betalats ut för barnet till den andra föräldern
- den förälder som fått utbetalningen är vårdnadshavare för barnet under den period som utbetalningen gäller.

Utbetalningen ändras i dessa fall från och med första påverkbara utbetalningsperiod. Det gäller oavsett om informationen om ändringen kommer för sent till Försäkringskassan, om Försäkringskassan inte hinner hantera informationen i tid. Orsaken är att ett barnbidrag inte kan betalas ut för samma barn och samma period flera gånger. Det finns flera domstolsavgöranden om att barnbidrag inte kan betalas ut för samma period och samma barn flera gånger (Kammarrätten i Stockholms dom i mål

8533-02, Kammarrätten i Göteborgs dom i mål 657-15 och Kammarrätten i Sundsvalls dom i mål 797-15).

För flerbarnstillägg kan detta bara tillämpas om de två berörda föräldrarna enbart har gemensamma barn som berättigar till flerbarnstillägg.

4.2 Förlängt barnbidrag

För förlängt barnbidrag gäller i huvudsak samma regler om bidragsmottagare som för allmänt barnbidrag, så länge barnet är omyndigt.

4.2.1 Barn som har fyllt 18 år

När ett barn har fyllt 18 år får hen bidraget utbetalt till sig själv (16 kap. 3 § SFB). Ändringen sker då månaden efter barnet har fyllt 18 år (16 kap. 19 § SFB). Detta gäller även om barnet placerats av socialnämnden i ett familjehem eller om barnet vårdas i ett stödboende eller hem för vård eller boende inom socialtjänsten.

Exempel

Daniel studerar på anpassad gymnasieskola och fyller 18 år den 15 oktober.

Förlängt barnbidrag ska från och med november betalas till Daniel.

Exempel

Fredrik studerar på anpassad gymnasieskola och fyller 18 år den 26 januari. Han bor växelvis hos sina föräldrar. Fredriks föräldrar får delat förlängt barnbidrag till och med januari.

Den delade utbetalningen upphör automatiskt från och med februari eftersom det då betalas ut till Fredrik.

Läs mer

Läs om till vem beslut ska skickas när barn är under 18 år i vägledning (2004:7) *Förvaltningsrätt i praktiken*.

4.3 Flerbarnstillägg

Den som får allmänt barnbidrag för de barn som omfattas av flerbarnstillägget får också flerbarnstillägget (16 kap. 12 § 1 st. SFB). Någon anmälan eller ansökan behövs inte i dessa fall.

Om allmänt barnbidrag inte längre betalas ut för alla de barn som flerbarnstillägget avser, får barnens vårdnadshavare flerbarnstillägget. Om alla barn som berättigar till flerbarnstillägget är myndiga, eller om barnen saknar vårdnadshavare, får den eller de föräldrar som barnen stadigvarande sammanbor med flerbarnstillägget (16 kap. 13 § SFB).

En särskilt förordnad vårdnadshavare kan inte vara mottagare av flerbarnstillägg för ett myndigt barn eftersom personen inte är förälder till barnet eller likställs med förälder (16 kap. 13 § SFB).

4.3.1 Sammanräkning av barn

Föräldrar får räkna samman sina gemensamma och icke gemensamma barn vid beräkningen av flerbarnstillägg (15 kap. 9 och 12 §§ SFB).

Om två föräldrar bor tillsammans och är gifta med varandra och/eller har barn gemensamt behöver ingen anmälan göras för flerbarnstillägg, förutsatt att det för det gemensamma barnet lämnas allmänt barnbidrag, förlängt barnbidrag eller studiehjälp enligt 2 kap. studiestödslagen. Det gäller oavsett om föräldrarna bor med det gemensamma barnet eller inte och oavsett om någon av dem får barnbidrag eller studiehjälp för det gemensamma barnet eller inte. Försäkringskassan har redan denna information (16 kap. 12 § 3 st. SFB). En anmälan ska göras till Försäkringskassan av den som önskar få flerbarnstillägget i de fall där två föräldrar bor tillsammans och har varit gifta med varandra eller har haft barn gemensamt.

Undantaget från anmälningskravet gäller oavsett om föräldrarna har delad utbetalning av det allmänna eller det förlängda barnbidraget för ett eller flera barn eller om de är mottagare av hela bidraget för olika barn inom samma hushåll. Grunden till att barnbidraget är delat spelar här ingen roll (prop. 2013/14:6).

Läs i avsnitt 4.7 om övergångsbestämmelserna till föreskrifterna om flerbarnstillägg i 16 kap. 12 § SFB som trädde i kraft den 1 mars 2014 respektive den 1 januari 2019.

Exempel

Sofia har ett barn som föddes den 1 maj 2016. Hon får helt allmänt barnbidrag för sitt barn sedan juni 2016. Den 1 oktober 2022 flyttar Sofia ihop med Josef. Josef har ett barn som föddes den 5 september 2017. Han får helt allmänt barnbidrag för sitt barn sedan juli 2020. Sofia och Josef gifter sig den 14 februari 2023.

Eftersom Sofia och Josef bor tillsammans och är gifta med varandra räknas barnen i hushållet automatiskt samman för flerbarnstillägg från och med mars 2023.

4.3.2 Mottagare av flerbarnstillägg

Om två personer som bor tillsammans skulle kunna få flerbarnstillägget och inte får allmänt eller förlängt barnbidrag för samma barn, ska det betalas ut till den person som anmäls som bidragsmottagare. Anmälan ska göras till Försäkringskassan av personerna gemensamt. Om ingen anmälan kommer in fördelas flerbarnstillägget proportionerligt mellan föräldrarna enligt bestämmelserna i 16 kap. 16 och 17 §§ SFB (16 kap. 14 § SFB).

Föräldrarna kan senare gemensamt anmäla om de vill ha utbetalningen på något annat sätt. Om det kommer in en sådan anmälan och föräldrarna är ense om vem som ska vara bidragsmottagare fattas ett nytt beslut som gäller från och med månaden efter det att anmälan kom in till Försäkringskassan (16 kap. 19 § SFB).

Även när allmänt eller förlängt barnbidrag delas för ett eller flera barn med anledning av att föräldrarna inte har gjort någon anmälan om bidragsmottagare eller har gjort ett aktivt val om delad utbetalning eller bidraget börjar delas efter en förälders anmälan när barnet bor växelvis, ska flerbarnstillägget fördelas proportionerligt enligt bestämmelserna i 16 kap. 16 och 17 §§ SFB (16 kap. 15 § SFB).

Läs i avsnitt 4.7 om övergångsbestämmelserna till reglerna om flerbarnstillägg i SFB som har trätt i kraft den 1 mars 2014.

Läs vidare i avsnitt 5.1.1 om hur flerbarnstillägget beräknas när barnbidraget delas.

Exempel

Lisa och Anders är sambor. Tillsammans har de barnet Oscar som föddes den 4 augusti 2015 och som Lisa får allmänt barnbidrag för. Den 25 februari 2019 föds barnet Tilda. Det allmänna barnbidraget för henne delas mellan Lisa och Anders från och med mars 2019.

Eftersom Lisa och Anders bor tillsammans och har barn ihop, så räknas barnen i hushållet automatiskt samman för flerbarnstillägg. Från och med mars 2019 fördelas flerbarnstillägget proportionerligt mellan Lisa och Anders, eftersom det finns delat allmänt barnbidrag i hushållet.

Om föräldrarna däremot väljer att Anders ska vara mottagare av hela det allmänna barnbidraget för Tilda kan Lisa och Anders gemensamt välja vem som ska få flerbarnstillägget. Om de väljer Anders som mottagare av det allmänna barnbidraget för Tilda men inte gör något val av mottagare för flerbarnstillägget, så fördelas flerbarnstillägget proportionerligt mellan Lisa och Anders.

4.3.3 Barn som har fyllt 16 år

Den som vill få flerbarnstillägg för barn över 16 år som studerar och får förlängt barnbidrag eller studiehjälp, behöver inte anmäla det till Försäkringskassan (16 kap. 12 § 2 st. SFB). Ett barn som studerar kan dock i vissa fall ge rätt till flerbarnstillägg, trots att studiehjälp inte betalas ut, till exempel om barnet studerar på ett sätt som ger rätt till studiehjälp enligt 2 kap. studiestödslagen. I dessa fall ska den som vill få flerbarnstillägg anmäla detta till Försäkringskassan. Läs mer i avsnitt 3.3.3 *När den studerande nekas studiehjälp*.

Dessa bestämmelser och tillvägagångssätt gäller oavsett om studiebidrag eller förlängt barnbidrag betalas till en förälder eller delas mellan föräldrarna (Försäkringskassans rättsliga ställningstagande [2006:12] Flerbarnstillägg – rätten att få räkna med studerande barn över 16 år utan anmälan).

Läs i avsnitt 4.7 om övergångsbestämmelserna till föreskrifterna om flerbarnstillägg i 16 kap. 12 § SFB som trädde i kraft den 1 januari 2019.

Läs vidare i avsnitt 5.1.1 om hur flerbarnstillägget beräknas när det allmänna eller det förlängda barnbidraget eller studiehjälpen delas för ett barn.

4.4 Bidragsmottagare för ensamkommande barn

Lagen (2005:429) om god man för ensamkommande barn syftar till att stärka skyddet för barn som av flyktingskäl eller andra skäl kommer ensamma till Sverige och som söker uppehållstillstånd här. I SFB finns inget stöd för att betala ut barnbidrag till en god man.

Om barnet beviljas uppehållstillstånd i Sverige ska den gode mannen ersättas av en särskilt förordnad vårdnadshavare enligt föräldrabalken. Denna vårdnadshavare kan då få barnbidrag för barnet (16 kap. 4 § SFB) under förutsättning att hen är försäkrad för barnbidrag (16 kap. 2 § SFB).

4.5 Undantag för allmänt barnbidrag, förlängt barnbidrag och flerbarnstillägg

Det finns några undantag från de vanliga reglerna om bidragsmottagare när Försäkringskassan betalar ut allmänt barnbidrag, förlängt barnbidrag och flerbarnstillägg. Det gäller till exempel när

- en förälder inte kan delta i vårdnaden
- ett barn är placerat i ett familjehem genom socialnämnden
- ett barn är placerat i ett enskilt hem av någon annan än socialnämnden
- det finns särskilda skäl.

En förutsättning för att Försäkringskassan ska betala ut barnbidraget till ett familjehem är att det finns ett placeringsbeslut och en begäran från socialnämnden 106 kap. 6 § SFB.

Det krävs också att det finns en behörig bidragsmottagare enligt 16 kap. 4 - 11 §§ SFB. Det innebär att det måste finnas en vårdnadshavare med juridiskt ansvar för barnet som också är försäkrad för barnbidrag enligt 16 kap. 2 § SFB. Ändring av bidragsmottagare sker i ovanstående fall månaden efter den månad då anmälan eller begäran är lämnad till Försäkringskassan (16 kap. 19 § SFB).

Ett annat undantag från de vanliga reglerna om bidragsmottagare när Försäkringskassan betalar ut allmänt barnbidrag och förlängt barnbidrag gäller när ett barn vårdas i ett stödboende eller hem för vård eller boende inom socialtjänsten. Ändring av bidragsmottagare sker då från och med ingången av den månad som barnet faktiskt vårdas där. (jmf 106 kap. 7 § SFB).

För familjehem kan socialnämnden lämna både kommunal och statlig kostnadsersättning som kan variera över tid och utifrån behov. Därför är det upp till socialnämnden att begära när de vill att barnbidraget ska betalas till familjehemmet (jmf 106 kap. 6 § SFB). Vid vårdplacering i ett stödboende eller hem för vård eller boende inom socialtjänsten finns kostnaden för socialnämnden direkt i samband med placeringen.

I båda dessa situationer, alltså när barnbidrag betalas ut till ett familjehem enligt 106 kap. 6 § SFB eller barnet är placerat i ett stödboende eller hem för vård och boende enligt 106 kap. 7 § SFB gäller att rätten till barnbidrag finns kvar hos vårdnadshavaren - det är endast utbetalningen som omfördelas.

4.5.1 En förälder kan inte delta i vårdnaden

Om den förälder som får allmänt barnbidrag, förlängt barnbidrag eller flerbarnstillägg inte kan delta i vårdnaden om barnet under en längre tid på grund av frånvaro, sjukdom eller någon annan orsak har den andre föräldern rätt att ta emot bidraget, om föräldrarna har gemensam vårdnad om barnet (16 kap. 6 § SFB).

4.5.2 Familjehem, jourhem med mera

Familjehem är ett enskilt hem som på uppdrag av socialnämnden tar emot barn för stadigvarande vård och fostran. Verksamheten får inte bedrivas yrkesmässigt.

Jourhem är ett enskilt hem som på uppdrag av socialnämnden tar emot barn och ungdomar för tillfälliga placeringar. Ett jourhem ska vara lika väl utrett som ett familjehem men jourhemmet har ett generellt tillstånd att ta emot barn och ungdomar för tillfälliga placeringar i främst akuta situationer.

4.5.3 Ett barn är placerat i ett familjehem genom socialnämnd

Om socialnämnden har placerat ett barn i familjehem får Försäkringskassan betala ut allmänt barnbidrag och förlängt barnbidrag till familjehemsföräldern (106 kap. 6 § SFB). För att det ska vara möjligt krävs dels ett placeringsbeslut och dels en begäran från socialnämnden om att barnbidraget ska betalas ut till familjehemmet. Så länge socialnämnden inte begär att barnbidraget ska flyttas över ska bidraget fortsätta betalas ut till föräldrahemmet.

Om barnet finns i ett jourhem, akuthem, nätverkshem, släktinghem eller motsvarande anses barnet ha placerats i ett familjehem genom socialnämnden.

Om socialnämndens begäran om att bidraget ska betalas ut till ett familjehem omfattar båda familjehemsföräldrarna, ska bidraget delas mellan dem (jfr 106 kap. 6 § SFB).

Försäkringskassan ska inte pröva anledningen till att barnet har placerats i ett familjehem.

Exempel

Socialnämnden har placerat ett barn i ett familjehem från och med den 28 januari och Försäkringskassan får en begäran om ändrad utbetalning av allmänt barnbidrag den 1 februari.

Ändringen av bidragsmottagare sker månaden efter den månad begäran har inkommit till Försäkringskassan. Den nya bidragsmottagaren får därför det allmänna barnbidraget från och med mars.

Återgång till föräldrahemmet eller omplacering i ett annat familjehem

När en familjehemsplacering har upphört ska Försäkringskassan inte längre betala ut barnbidraget till familjehemmet.

Om barnet flyttar hem till föräldrahemmet igen ska barnbidraget betalas ut till föräldern, och någon begäran från socialnämnden behövs då inte för att ändra bidragsmottagare.

Om barnet omplaceras i ett annat familjehem ska Försäkringskassan sluta betala ut barnbidraget till det första familjehemmet. För att det nya familjehemmet ska få barnbidraget utbetalat måste det finnas ett placeringsbeslut och socialnämnden måste göra en begäran om utbetalning till det nya familjehemmet. Om det inte kommer in någon begäran ska barnbidraget betalas ut till föräldern.

4.5.4 Metodstöd – socialnämndens begäran

Du ska endast begära in socialnämndens protokoll angående barns placering i ett familjehem om det finns något som talar för att uppgifterna i socialnämndens begäran är felaktiga.

4.5.5 Ett barn är placerat i ett enskilt hem av annan än socialnämnd

Om ett barn har placerats i ett enskilt hem av någon annan än socialnämnden får Försäkringskassan besluta att allmänt barnbidrag och förlängt barnbidrag ska betalas ut till familjehemsföräldern. En begäran om detta får göras av den eller de vårdnadshavare som annars skulle få bidraget (106 kap. 6 § SFB).

4.5.6 Information till socialnämnden

Om du beslutar att allmänt eller förlängt barnbidrag ska betalas ut till familjehemsföräldern ska du underrätta socialnämnden i den kommun där familjehemsföräldern är bosatt (3 § andra stycket BBF).

4.5.7 Särskilda skäl

Om det finns särskilda skäl får allmänt barnbidrag, förlängt barnbidrag och flerbarnstillägg betalas ut till den andra föräldern, någon annan lämplig person eller till socialnämnden att användas för barnets bästa (16 kap. 18 § SFB).

Det är endast socialnämnden som kan begära en ändrad utbetalning av barnbidrag på grund av att det finns särskilda skäl (16 kap. 18 § SFB). I socialnämndens begäran framgår nämndens skäl till att begäran har lämnats till Försäkringskassan.

Särskilda skäl för en sådan ändring kan vara att bidragsmottagaren inte svarar för några kostnader för barnet eller allvarligt brister i att tillgodose barnets behov. En konstaterad olämplig användning av bidraget ska inte vara tillfällig och bidragsmottagarens försummelser ska ge påtagliga negativa konsekvenser för barnet. Lämplighetsbedömningen med anledning av socialnämndens begäran kan inrymma både ekonomiska och sociala aspekter på om barnets behov blir tillgodosedda. Vid bedömningen bör man inte endast ta hänsyn till hur själva barnbidragsbeloppet används, utan göra en helhetsbedömning av hur försörjningsansvaret för barnet fullgörs och fördelas mellan barnets båda föräldrar. Möjligheten till att göra ett byte av bidragsmottagare på begäran av socialnämnden bör tillämpas restriktivt (se prop. 2013/14:6, s. 31–35).

I normalfallet finns det ingen anledning att ifrågasätta socialnämndens begäran, dvs. om de skäl som socialnämnden har lämnat överensstämmer med förarbetena till bestämmelsen.

4.5.8 Stödboende eller hem för vård eller boende inom socialtjänsten

Om ett barn vårdas i ett stödboende eller ett hem för vård eller boende inom socialtjänsten vid ingången av en viss månad får allmänt barnbidrag och förlängt barnbidrag för den månaden betalas ut till det kommunala organ som svarar för vårdkostnaden. Eventuellt överskott ska redovisas till den som annars skulle få bidraget (106 kap. 7 § SFB).

Ett stödboende kan vara ett fristående placeringsalternativ eller fungera som utslussning efter att barnet fått annan vård utanför det egna hemmet. I första hand är alternativet avsett för unga i åldern 18–20 år, men om det finns särskilda skäl kan ett barn i åldern 16–17 placeras i ett stödboende. Även om placeringen kan innebära att barnet bor i en egen lägenhet, har socialnämnden fortsatt ett övergripande ansvar på motsvarande sätt som vid en placering i familjehem eller hem för vård och boende inom socialtjänsten (se prop. 2015/16:43 s. 36, 38 och 44).

Hem för vård eller boende är ett hem inom socialtjänsten som tar emot enskilda för vård eller behandling i förening med boende. Verksamheten i respektive hem bedrivs yrkesmässigt. Kommunerna har rätt att få allmänt barnbidrag för barn som är placerade för vård och boende inom Statens Institutionsstyrelse (SIS). Dessa statliga hem har inrättats för vård av unga som behöver stå under särskilt noggrann tillsyn enligt lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU). De är definitionsmässigt hem för vård eller boende (prop. 2006/07:129, s 51). Kommunerna betalar en avgift för placeringen.

Placeringen fortsätter till dess att det finns ett beslut om att placeringen inte längre ska pågå.

Om socialnämnden återplacerar ett barn från ett stödboende eller hem för vård eller boende inom socialtjänsten hos en vårdnadshavare, ändras bidragsmottagaren från och med månaden efter återplaceringen.

4.5.9 Metodstöd – socialtjänstens beslut

Du ska inte pröva anledningen till att barnet placerats i ett hem för vård och boende inom socialtjänsten.

Du begär endast in socialtjänstens beslut angående barns placering i hem för vård eller boende inom socialtjänsten, om det finns något som talar för att uppgifterna i socialtjänstens beslut är felaktiga.

4.6 Försvunnet eller bortfört barn

Det händer att ett barn försvinner i samband med en naturkatastrof eller annan liknande händelse, eller förs utomlands från en vårdnadshavare och hålls kvar där mot hens vilja.

Om ett barn försvinner i samband med exempelvis en naturkatastrof kan barnbidraget hållas inne genom ett interimistiskt beslut om Försäkringskassan bedömer att det finns sannolika skäl att dra in barnbidraget (112 kap. 3 § SFB). För att kunna bedöma om det finns sannolika skäl behöver vi utreda omständigheterna noggrant. Om barnet hittas avlidet och ett dödsdatum senare blir fastställt, ska Försäkringskassan fatta ett slutligt beslut som innebär att den ersättning som har hållits inne som längst ska betalas ut till och med den månad när barnet avled. (15 kap. 2 och 13 §§ SFB).

Om ett barn förs utomlands från en vårdnadshavare och hålls kvar där mot hens vilja, kan barnbidrag endast betalas ut så länge som barnet fortfarande är försäkrat i Sverige och omfattas av det svenska socialförsäkringsskyddet eller förordning 883/2004.

Läs mer

Läs mer om bedömning av bosättning i vägledning (2017:1) *Övergripande bestämmelser i SFB, unionsrätten och internationella avtal*.

4.6.1 Metodstöd – bedöma om ett bortfört barn har rätt till barnbidrag

Om barnet har förts utomlands och det finns omständigheter som talar för att barnet kan vara bosatt där, så ska du utreda om barnet är försäkrat i Sverige. Det gäller oavsett vilket land barnet vistas i.

Om den person som fört bort barnet är betalningsmottagare för hela eller halva barnbidraget kan du också behöva utreda hens situation.

Om du bedömer att barnet är försäkrat i Sverige trots att det vistas *utanför* EU/EES eller Schweiz, så kan barnbidrag fortsätta betalas ut om utlandsvistelsen kan antas vara *längst sex månader*. Om det däremot kan antas att utlandsvistelsen kommer att vara *längre än sex månader*, så upphör barnets rätt till barnbidrag månaden efter att barnet lämnat Sverige (5 kap. 13–14 §§ SFB, 15 kap. 13 § SFB). Om barnet ska vistas *inom* EU/EES eller Schweiz, så utreder du ärendet på samma sätt som en utlandsvistelse för en bidragsmottagare som vistas inom EU/EES eller Schweiz.

Det kan vara svårt att bedöma hur länge ett barn som är bortfört utanför EU/EES eller Schweiz kan antas vistas utomlands. Därför behöver du utreda om vårdnadshavaren verkar ha en rimlig möjlighet att få hem barnet till Sverige inom sex månader. Under tiden du gör det har barnet rätt till barnbidrag. När du bedömer situationen ska du göra en sammanvägd bedömning av uppgifterna i ärendet. Om vårdnadshavaren till exempel inte vet var det bortförda barnet befinner sig och saknar realistiska möjligheter att få reda på det, så talar det för att barnet inte kommer hem inom sex månader. Då upphör barnets rätt till barnbidrag månaden efter att barnet lämnat landet.

Om det däremot pågår en aktiv utredning – via myndigheter eller privata initiativ – för att hitta och återföra barnet, så talar det för att vårdnadshavaren kan ha möjlighet att få hem barnet till Sverige inom sex månader. Då bör du vänta och se hur situationen utvecklas. Barnbidrag kan då betalas ut i som längst sex månader från det att barnet lämnat Sverige. Tänk på att du måste följa upp att barnet faktiskt återvänder till Sverige. Bevaka ärendet i handlägningsstödet efter sex månader, och när bevakningen faller ut tar du reda på om barnet kommit tillbaka. I första hand ska du kontrollera om det redan finns nya uppgifter hos Försäkringskassan, till exempel i ett ärende om underhållsstöd.

4.7 Övergångsbestämmelser

4.7.1 Bestämmelser från och med den 1 mars 2014

Bestämmelserna som trädde i kraft den 1 mars 2014 om delning av allmänt och förlängt barnbidrag, växelvist boende, utbetalning av allmänt och förlängt barnbidrag till endast en av föräldrarna och flerbarnstillägg tillämpas första gången

- på barn som är födda efter ikraftträdandet eller, vid adoption, när den som adopterat barnet har fått barnet i sin vård efter ikraftträdandet, och
- på barn som har blivit försäkrade för barnbidrag först efter ikraftträdandet.

Bestämmelserna tillämpas också om en förälder den 1 mars 2014 eller senare har anmält till Försäkringskassan till vem det allmänna eller det förlängda barnbidraget ska lämnas. Detta innebär att föräldrar som redan får allmänt eller förlängt barnbidrag före ikraftträdandet av regeländringarna den 1 mars 2014 och som inte lämnar någon anmälan om till vem utbetalning ska ske, vanligtvis inte kommer att beröras av bestämmelserna, medan de som blir berättigade till bidrag efter ikraftträdandet omfattas av bestämmelserna. Föräldrar till barn som berättigar till bidrag före den 1 mars 2014 kan dock få en prövning enligt de bestämmelserna av vem som ska vara bidragsmottagare. En förutsättning för detta är att en förälder efter ikraftträdandet lämnar en anmälan om till vem det allmänna eller det förlängda barnbidraget ska lämnas (se prop. 2013/14:6, s. 41–42).

Bestämmelserna om anmälan enligt 16 kap. 14 § SFB om till vem flerbarnstillägget ska lämnas ska också tillämpas om föräldrar efter ikraftträdandet lämnar en anmälan till Försäkringskassan om vem av dem som ska vara mottagare av allmänt eller förlängt barnbidrag för ett barn som föddes före ikraftträdandet. En sådan anmälan får konsekvenser för inom vilket hushåll som flerbarnstillägget för ett visst barn ska räknas samman, eller om flerbarnstillägget ska proportioneras mellan föräldrarna om någon anmälan inte kommer in. En utebliven anmälan om vem som ska vara mottagare av flerbarnstillägget innebär, när det i underlaget för tillägget ingår något barn som omfattas av de nya bestämmelserna, att det sker en proportionerlig beräkning av flerbarnstilläggets fördelning mellan föräldrarna. De äldre bestämmelserna som fortfarande tillämpas om det i underlaget för tillägget endast ingår barn som omfattas av de äldre bestämmelserna, innebär att en av föräldrarna, det vill säga oftast modern, fortfarande kommer att vara mottagare av flerbarnstillägget om det inte görs någon anmälan (se prop. 2013/14:6, s. 42–43).

Om en förälder har fått flerbarnstillägg med tillämpning av bestämmelserna om sådant tillägg ska dessa alltid tillämpas för den föräldern och för förälderns hushåll även om hushållet ombildas. Någon återgång till att tillämpa äldre bestämmelser kan inte komma i fråga, om de nya bestämmelserna har tillämpats för en person. Detta innebär att bestämmelserna om flerbarnstillägg i vissa fall kan bli tillämpliga även på barn som har berättigat till barnbidrag före ikraftträdandet av bestämmelserna och detta utan att föräldrarna har gjort någon anmälan efter ikraftträdandet (se prop. 2013/14:6, s. 43).

Äldre bestämmelser om när en ändring av bidragsmottagare ska få verkan ska fortfarande tillämpas när Försäkringskassan före ikraftträdandet har fått kännedom om sådana ändrade förhållanden som är avgörande för vem som ska få bidraget (se prop. 2013/14:6, s. 41).

Äldre bestämmelser om utbetalning till annan på begäran av socialnämnden ska fortfarande tillämpas när en sådan begäran har kommit in till Försäkringskassan före ikraftträdandet. Detta gäller även när ett sådant beslut omprövas efter att ha överklagats (se prop. 2013/14:6, s. 41 och 43).

4.7.2 Bestämmelser från och med den 1 januari 2019

Bestämmelserna om flerbarnstillägg i 16 kap. 12 § SFB ska tillämpas för tid från och med den 1 januari 2019.

Äldre bestämmelser i SFB om anmälningskrav för flerbarnstillägg enligt 16 kap. 12 § SFB gäller för tid före ikraftträdandet. Det innebär att det krävs en anmälan för den som vill få flerbarnstillägg för tid före den 1 januari 2019.

De ändrade bestämmelserna i BBF innebär att det inte längre finns någon skyldighet för den som får allmänt barnbidrag eller förlängt barnbidrag att anmäla till Försäkringskassan när det växelvisa boende som har grundat rätt till delat barnbidrag upphör (se prop. 2017/18:270 s. 58 - 59).

För barn som inte omfattas av ändringarna i SFB som trädde i kraft den 1 mars 2014 finns anmälningsskyldigheten kvar då växelvis boende upphör. För dessa barn ska fortfarande en anmälan göras till Försäkringskassan när ett växelvist boende har upphört om boendet har grundat rätt till delat allmänt eller förlängt barnbidrag (se prop. 2017/18:270, s. 58 - 59).

5 Beräkning och utbetalning

I detta kapitel beskrivs hur man beräknar flerbarnstillägg samt hur och när bidragen betalas ut.

Utbetalningsfrågor beskrivs vidare i vägledning (2005:1) *Utbetalning av förmåner, bidrag och ersättningar*.

5.1 Beräkning

5.1.1 Hur beräknas flerbarnstillägg vid delat allmänt och förlängt barnbidrag?

Om det allmänna eller det förlängda barnbidraget eller studiehjälpen delas för ett barn, ska flerbarnstillägget räknas ut på nytt. Flerbarnstillägget proportioneras utifrån antalet barn som föräldern får helt eller delat allmänt eller förlängt barnbidrag eller studiehjälp för.

Flerbarnstillägg per barn när allmänt eller förlängt barnbidraget delas

Antal barn*	Per barn med helt allmänt eller förlängt barnbidrag (studiehjälp), kronor		Per barn till respektive förälder med delat allmänt eller förlängt barnbidrag (studiehjälp), kronor	
1	–		–	
2 **	75	(150/2)	37,50	(150/4)
3	243,33	(730/3)	121,67	(730/6)
4 ***	435	(1740/4)	217,50	(1740/8)
5	598	(2990/5)	299	(2990/10)

* Med antal barn menas barn som föräldern får helt eller delat allmänt barnbidrag för, samt barn som fyllt 16 år och som får helt eller delat förlängt barnbidrag/studiehjälp. Om föräldrarna får delat allmänt eller förlängt barnbidrag eller studiehjälp för ett barn i samma hushåll räknas barnet som *ett* barn när det belopp som ska fördelas proportionerligt mellan föräldrarna bestäms.

** Om föräldrarna till exempel är sambor och får delat allmänt eller förlängt barnbidrag eller studiebidrag för två gemensamma barn (fyra halva barnbidrag inom hushållet) får de 75 kronor var i flerbarnstillägg (37,50 x 2).

*** Om föräldrarna är sambor i ett ombildat hushåll med två barn var som de delar på det allmänna eller det förlängda barnbidraget eller studiebidraget för med barnens andra föräldrar (fyra halva barnbidrag inom hushållet) får de 435 kronor var i flerbarnstillägg (217,50 x 2).

I beräkningarna ovan har två decimaler använts och slutsumman avrundas till närmast högre hela krontal (16 kap. 20 § SFB och prop. 2005/06:20 sid. 18).

Exempel**Delat allmänt barnbidrag inom hushållet**

Maria och Kim bor tillsammans med sina tre gemensamma barn. Maria får helt allmänt barnbidrag för två av barnen och Maria och Kim får delat allmänt barnbidrag för ett barn. Det innebär att det finns två hela och två halva allmänna barnbidrag som motsvarar tre barn.

Eftersom det finns delat allmänt barnbidrag i hushållet ska flerbarnstillägget fördelas proportionerligt mellan föräldrarna. Flerbarnstillägget för tre barn är 730 kronor. Maria får 609 kronor ($730/3 \times 2$) + ($730/3 \times 0,5 \times 1$) och Kim får 122 kronor ($730/3 \times 0,5 \times 1$).

Exempel**Delat allmänt barnbidrag både inom hushållet och mellan olika hushåll**

Anna och Antonio bor tillsammans med sitt gemensamma barn som de får delat allmänt barnbidrag för. Anna har även barnet Ola från ett tidigare förhållande. Ola bor växelvis och Anna och Olas pappa får delat allmänt barnbidrag för honom. Det innebär att det finns tre halva allmänna barnbidrag i hushållet som motsvarar två barn.

Eftersom det finns delat allmänt barnbidrag i hushållet ska flerbarnstillägget fördelas proportionerligt mellan föräldrarna. Flerbarnstillägget för två barn är 150 kronor. Anna får 75 kronor ($150/2 \times 0,5 \times 2$) och Antonio får 38 kronor ($150/2 \times 0,5 \times 1$).

Exempel**Helt och delat allmänt barnbidrag inom hushållet samt delat allmänt barnbidrag mellan olika hushåll**

Emma och Erik bor tillsammans med sina fyra gemensamma barn. Emma får helt allmänt barnbidrag för två barn och Emma och Erik får delat allmänt barnbidrag för två barn. Erik har även barnet Isak från ett tidigare förhållande. Erik och Isaks mamma har gemensamt anmält att de vill dela på bidraget för Isak. Det innebär att det finns två hela allmänna barnbidrag och fem halva allmänna barnbidrag i hushållet som motsvarar fem barn.

Eftersom det finns delat allmänt barnbidrag i hushållet ska flerbarnstillägget fördelas proportionerligt mellan föräldrarna. Flerbarnstillägget för fem barn är 2 990 kronor. Emma får 1 794 kronor ($2\,990/5 \times 2$) + ($2\,990/5 \times 0,5 \times 2$) och Erik får 897 kronor ($2\,990/5 \times 0,5 \times 3$).

Exempel**Växelvist boende***Före delning*

Filip bor halvtid hos Christina och halvtid hos Mattias. Christina får helt allmänt barnbidrag för Filip med 1 250 kronor. Mattias har också barnet Elin som bor heltid hos honom och som han får helt allmänt barnbidrag för med 1 250 kronor. Inget flerbarnstillägg betalas, eftersom ingen av föräldrarna får barnbidrag för två barn.

Efter delning

Det allmänna barnbidraget delas för Filip. Christina får 625 kronor i delat allmänt barnbidrag. Inget flerbarnstillägg betalas nu heller eftersom Christina bara får allmänt barnbidrag för ett barn.

Mattias får 1 250 kronor i helt allmänt barnbidrag för Elin och 625 kronor i delat allmänt barnbidrag för Filip. Mattias får alltså allmänt barnbidrag för två barn. Flerbarnstillägget blir 75 kronor för Elin och 37,50 kronor för Filip, totalt 113 kronor per månad.

I denna situation blir flerbarnstillägget högre efter delningen av det allmänna barnbidraget – 113 kronor till Mattias i stället för 0 kronor till vardera föräldern.

Exempel**Växelvist boende***Före delning*

William och Filippa bor halvtid hos Sophia och halvtid hos Gustav. Sophia har även barnet Kalle som hon får helt allmänt barnbidrag för. Gustav har inga fler barn. Till Sophia betalas tre hela allmänna barnbidrag med 3 x 1 250 kronor och flerbarnstillägg med 730 kronor per månad.

Efter delning

Det allmänna barnbidraget delas för William och Filippa. Sophia får delat allmänt barnbidrag för dem med 2 x 625 kronor per månad, och helt allmänt barnbidrag för Kalle med 1 250 kronor per månad. Sophia får alltså allmänt barnbidrag för tre barn. Flerbarnstillägget blir 2 x 121,67 kronor för William och Filippa 243,33 kronor för Kalle, totalt 487 kronor.

Gustav får delat allmänt barnbidrag för William och Filippa med 2 x 625 kronor per månad. Gustav får nu allmänt barnbidrag för två barn. Flerbarnstillägget blir 2 x 37,50 kronor för William och Filippa, totalt 75 kronor.

I denna situation blir flerbarnstillägget lägre efter delningen av det allmänna barnbidraget – 487 kronor till Sophia och 75 kronor till Gustav i stället för 730 kronor till Sophia.

5.2 Utbetalning

Allmänt barnbidrag, förlängt barnbidrag och flerbarnstillägg betalas ut månadsvis, den 20:e varje månad. Om den 20:e är en söndag, en annan allmän helgdag, en lördag eller midsommarafton betalas barnbidrag ut vardagen före. Vid manuella utbetalningar och

utbetalningar med höga belopp finns speciella riktlinjer. Mer att läsa om det finns i Försäkringskassans riktlinje (2017:10) *Delegation och attest av försäkringsutbetalningar*.

Mer om utbetalning finns att läsa i vägledning (2005:1) *Utbetalning av förmåner, bidrag och ersättningar*.

5.2.1 Allmänt barnbidrag

Allmänt barnbidrag betalas ut med 1 250 kronor i månaden (15 kap. 3 § SFB).

Delat allmänt barnbidrag

Delat allmänt barnbidrag är alltid hälften av helt allmänt barnbidrag, det vill säga 625 kronor per månad och barn (16 kap. 8 § SFB).

5.2.2 Förlängt barnbidrag

Förlängt barnbidrag betalas ut månadsvis och beloppet är detsamma som för allmänt barnbidrag, dvs. 1 250 kronor i månaden (15 kap. 5 § SFB).

Är det allmänna barnbidraget delat, delas det förlängda barnbidraget automatiskt. Det gäller även om det har varit ett glapp i utbetalningen mellan allmänt barnbidrag och förlängt barnbidrag.

5.2.3 Flerbarnstillägg

Flerbarnstillägg betalas ut med 150 kronor per månad för det andra barnet, 580 kronor per månad för det tredje barnet och 1 010 kronor per månad för det fjärde barnet. För det femte och varje ytterligare barn är flerbarnstillägget 1 250 kronor per månad (15 kap. 8 § SFB).

5.2.4 Omyndiga föräldrar

Personer som är under 18 år får inte ta emot betalningar från Försäkringskassan. Det finns dock vissa undantag från denna huvudregel. En minderårig persons vårdnadshavare/ställföreträdare kan exempelvis begära att en ersättning som den minderåriga är berättigad till ska betalas ut till den minderåriges konto.

Läs mer

Läs mer om vad som gäller för utbetalning till ställföreträdare i vägledning (2005:1) *Utbetalning av förmåner, bidrag och ersättningar*.

5.2.5 Förlust av bidrag

Den som har haft rätt till allmänt barnbidrag, förlängt barnbidrag eller flerbarnstillägg, men av någon anledning inte har fått det utbetalt till sig måste göra anspråk på bidraget hos Försäkringskassan. Anspråket måste komma in till Försäkringskassan senast den 31 december kalenderåret efter det år som bidraget avser. Annars går rätten till bidraget förlorad (15 kap. 14 § SFB).

Ett exempel på en sådan situation är när en person har arbetat i Sverige under flera års tid, men inte har kontaktat Försäkringskassan förrän långt senare med information om att han eller hon har ett barn under 16 år som är bosatt i ett annat medlemsland. Det är därför först nu som Försäkringskassan får kännedom om att rätten till barnbidrag ska utredas. I en sådan situation kan barnbidrag som längst beviljas i enlighet med 15 kap. 14 § SFB, dvs. som längst från och med januari året innan det år då Försäkringskassan fick impulsen/anspråket om att rätten till barnbidrag ska utredas.

5.2.6 Retroaktiv utbetalning

Enligt huvudregeln är det vårdnadshavaren som har rätt att få utbetalning av barnbidrag fram till barnet bli myndigt. Det innebär att retroaktiv utbetalning av barnbidrag som avser tid innan barnet blev myndigt ska betalas till vårdnadshavaren.

5.2.7 Preskription

Allmänt barnbidrag, förlängt barnbidrag och flerbarnstillägg måste ha lyfts före utgången av året efter det då bidraget blev tillgängligt för lyftning. Annars är rätten till bidraget preskriberad och det kan inte betalas ut (107 kap. 13 § SFB).

Det innebär att om barnbidraget inte har kommit bidragsmottagaren till del året efter det att beloppet blev möjligt att hämta ut (dvs. utbetalningsdagen), så är beloppet preskriberat. Det kan till exempel vara en avi som inte är utlöst i tid eller en utbetalning till ett konto som är avslutat.

5.2.8 En bidragsberättigad har rätt att avstå från utbetalning av barnbidraget

Enligt Försäkringskassans tidigare praxis kunde en bidragsberättigad inte avsäga sig barnbidraget. Högsta förvaltningsdomstolen (HFD) har i ett avgörande tagit upp frågan om en försäkrad som har rätt till barnbidrag kan avstå från att ta emot bidraget och kommit fram till att hen kan det.

Rättsfall

Målet gällde en förälder AA som hade beviljats barnbidrag och flerbarnstillägg för sina barn. AA bodde och arbetade i Sverige och barnen bodde här, medan den andra föräldern arbetade i Ungern. Försäkringskassan ansåg att det i första hand var Sverige som skulle betala ut familjeförmåner för barnen, och beslutade sedan att det fanns rätt till barnbidrag från Sverige. AA begärde omprövning av beslutet eftersom hen ville avsäga sig rätten till barnbidrag och betala tillbaka det som redan hade utbetalats. Försäkringskassan ändrade dock inte sitt beslut.

HFD sade bland annat att socialförsäkringsförmåner normalt kräver en ansökan från den försäkrade. Det innebär att hen kan avstå från att ansöka om en förmån som hen inte vill ha. Men vad gäller barnbidrag så betalas det ut utan att den försäkrade behöver ansöka om det. Enligt förarbetena är anledningen att det skulle leda till onödig administration. I regel behövs det nämligen ingen utredning för att kunna bedöma rätten till bidraget.

HFD:s slutsats var att avsaknaden av ett krav på ansökan inte har någon koppling till möjligheten att avsäga sig utbetalning av bidraget. Den försäkrade kan alltså avstå från att få bidraget utbetalt, även om det inte finns något krav på ansökan.

HFD uttalade också att en begäran om att barnbidrag inte ska betalas ut inte påverkar rätten till barnbidrag. Den rätten finns kvar, även om en förälder avstår från rätten att få bidraget utbetalt. Det innebär också att någon annans rätt till barnbidraget inte påverkas.

HFD fann att Försäkringskassan saknade stöd för att inte hörsamma AA:s begäran om att barnbidrag inte skulle betalas ut. Försäkringskassan skulle därför ha upphävt sitt tidigare beslut. Inför behandlingen av ärendet i HFD hade AA godkänt att barnbidrag betalats ut till och med en viss tidpunkt, och därför upphävdes Försäkringskassans beslut vid den tidpunkten. (HFD 2023 ref. 32)

Slutsatser

Slutsatsen av domen är att en försäkrad kan avstå från att få barnbidrag utbetalt. Såsom HFD formulerat sig i avgörandet finns det en allmän rätt att avsäga sig utbetalning av barnbidrag.

HFD säger vidare att en begäran om att barnbidrag inte ska betalas ut inte påverkar den lagstadgade rätten till barnbidrag. Den rätten finns kvar även om den försäkrade avstår från att få bidraget utbetalt. Det innebär också att någon annans rätt till barnbidrag inte påverkas.

Begäran om att avstå barnbidrag

Av domen framgår att det räcker med att den försäkrade begär att barnbidraget inte ska betalas ut. Försäkringskassans tolkning är att en sådan begäran kan vara både muntlig och skriftlig. Begäran måste dock vara tydligt specificerad, och till exempel beskriva vilken period och vilka barn den gäller. Det är viktigt att handläggaren hos Försäkringskassan dokumenterar begäran noga. Handläggaren fattar sedan ett beslut om att den försäkrade avstår från utbetalning av barnbidraget.

Föräldrar som har gemensam vårdnad om ett barn får halva barnbidraget var. Om den ena föräldern avstår från att få barnbidraget utbetalt, ska den andra föräldern fortsätta få sitt halva barnbidrag. Detta följer av domen och 16 kap. 5 § SFB. Hen fortsätter få sitt halva barnbidrag utbetalt tills en anmälan om ändring av bidragsmottagare eventuellt görs.

Den som har begärt att inte få barnbidraget utbetalt kan vid ett senare tillfälle ändra sig och begära att få bidraget utbetalt. Detta är möjligt så länge det sker inom preskriptionstiden. Se ovan i 5.2.7.

Särskilt om flerbarnstillägg

Flerbarnstillägg betalas ut till den som får barnbidrag för minst två barn (15 kap. 8 § SFB). Som framgår ovan så påverkas inte någon annans rätt till allmänt barnbidrag om en av bidragsmottagarna avsägar sig utbetalning av allmänt barnbidrag och/eller flerbarnstillägg. Det innebär att om den ena bidragsmottagaren av sagt sig utbetalning av allmänt barnbidrag och flerbarnstillägg, så har den andra bidragsmottagaren fortfarande rätt till flerbarnstillägg för de barn som finns i hushållet.

6 Övriga bestämmelser

6.1 Anmälningsskyldighet

Den som får allmänt barnbidrag, förlängt barnbidrag eller flerbarnstillägg ska utan dröjsmål göra en anmälan när vissa förutsättningar som är avgörande för rätten till bidrag ändras (110 kap. 46 § SFB). Anmälan ska göras till Försäkringskassan (4–6 §§ BBF).

Anmälningsskyldighet om förändringar som kan påverka rätten till och storleken på EU-familjeförmåner framgår av 110 kap. 46 § SFB och artikel 76.4 i förordning 883/2004.

6.1.1 Allmänt barnbidrag

Den som har allmänt barnbidrag ska anmäla till Försäkringskassan när

- bidragsmottagaren eller barnet lämnar Sverige för en tid som kan antas komma att överstiga sex månader.

Om en utlandsvistelse inte från början har kunnat förutses bli längre än sex månader, ska anmälan göras så snart det kan beräknas att vistelsen kommer att överstiga den tiden. En anmälan om utlandsvistelse ska innehålla uppgift om ändamålet med vistelsen och hur länge utlandsvistelsen beräknas vara (4 § andra stycket BBF).

Anmälan ska också göras i de här situationerna:

- om vårdnaden om barnet ändras
- om det sammanboende upphör som grundat rätten till flerbarnstillägg enligt 15 kap. 12 § SFB.

6.1.2 Flerbarnstillägg

Den som har flerbarnstillägg ska anmäla till Försäkringskassan i de här situationerna:

- om den studerande inte längre bor stadigvarande med bidragsmottagaren
- om de studier upphör som grundat rätt till flerbarnstillägg
- om den studerande gifter sig (5 § BBF).

6.1.3 Förlängt barnbidrag

Den som har förlängt barnbidrag ska anmäla till Försäkringskassan i de här situationerna:

- om vårdnaden om barnet ändras
- om barnet under läsåret avbryter de studier som grundat rätt till förlängt barnbidrag (6 § BBF).

6.1.4 Barn som vårdas i hem för vård eller boende

När ett barn skrivs in i eller ut från ett hem för vård eller boende inom socialtjänsten, ska föreståndaren genast underrätta Försäkringskassan (7 § BBF).

6.2 Ansökan

Den som vill ha en förmån eller vill utöka en tidigare beviljad förmån ska som huvudregel ansöka om det skriftligt (110 kap. 4 § SFB). Det finns undantag från kravet

på skriftlig ansökan. Enligt 110 kap. 6 § SFB behöver man inte ansöka om barnbidrag. Det innebär att rätten till förmånen ska prövas så fort Försäkringskassan får en impuls om att det finns ett barn som *kan* ha rätt till barnbidrag. Försäkringskassan ska alltid pröva rätten till barnbidrag då någon i anmälan till Försäkringskassan har lämnat uppgifter om flytt till eller arbete i Sverige och då uppgett att personen har barn. Detta gäller oavsett om personen sedan blir försäkrad i Sverige eller inte.

Det finns en situation när det finns ett krav på ansökan för barnbidrag. För att Försäkringskassan ska kunna betala ut förlängt barnbidrag för barn som går i skola utomlands (om svenskt statsbidrag betalas till skolan och om utbildningen i huvudsak motsvarar svensk grundskola) måste föräldern ansöka om detta (110 kap. 6 § SFB). Det gäller dock inte om förordning 883/2004 är tillämplig. Ett sådant krav skulle nämligen strida mot likabehandlingsprincipen förordningen, se nedan i avsnitt 6.2.1.

Läs mer

Läs mer om vad en ansökan ska innehålla i vägledning (2004:7) *Förvaltningsrätt i praktiken* beskrivs.

6.2.1 Ansökan om barnbidrag som familjeförmån

Försäkringskassan kan inte kräva att personer som omfattas av förordning 883/2004 ska ansöka om barnbidrag eftersom detta skulle strida mot förordningens likabehandlingsprincip. Försäkringskassan ska därför alltid pröva rätten till barnbidrag så fort det kommer in uppgifter om att det finns ett barn som kan ha rätt till familjeförmåner i Sverige. Det gäller oavsett om föräldern har rätt till barnbidrag genom bosättning, arbete, pension och oberoende av hur Försäkringskassan har fått informationen.

Om Försäkringskassan utreder rätten till barnbidrag efter impuls och förordning 883/2004 är tillämplig ska ansökan och ansökningsdatumet vidarebefordras till det andra medlemslandet eller de andra medlemsländerna som den som ansöker kan ha rätt till familjeförmåner från. Det framgår av förordning 883/2004 och tillämpningsförfattning 987/2009. Det datum när Försäkringskassan fick impulsen likställs med ansökningsdatum när uppgifter lämnas vidare till ett annat medlemsland.

6.3 Återbetalningsskyldighet

En person kan bli återbetalningsskyldig om hen genom att lämna oriktiga uppgifter orsakar att bidrag betalas ut felaktigt eller med ett för högt belopp. En person kan också bli återbetalningsskyldig genom att inte fullgöra en uppgifts- eller anmälningskyldighet (108 kap. 2 § SFB).

En person kan bli återbetalningsskyldig även om den felaktiga utbetalningen inte är orsakad av hen. Det gäller när bidrag har betalats ut felaktigt eller med ett för högt belopp och personen skäligen borde ha insett detta (108 kap. 2 § SFB).

De gemensamma reglerna om återbetalningsskyldighet inom socialförsäkringen finns i vägledning (2024:02) *Återbetalning*.

Läs om hur du hanterar ett överlämnande om återbetalningsskyldighet i Försäkringskassans produktionsprocess (2017:01) *Återbetalning*.

6.4 Utredningsansvar

110 kap. 13 § SFB

Den handläggande myndigheten ska se till att ärendena blir utredda i den omfattning som deras beskaffenhet kräver.

Den enskilde är skyldig att lämna de uppgifter som är av betydelse för bedömningen av frågan om ersättning eller i övrigt för tillämpningen av denna balk. För sådant uppgiftslämnande gäller även 4 § andra stycket, om inte särskilda skäl talar mot det.

Utredningsansvaret innebär att om det är osäkert hur det faktiskt förhåller sig ska vi utreda detta. Försäkringskassan ska se till att alla ärenden blir utredda i den omfattning som de kräver. Syftet med utredningen är att klarlägga de faktiska förhållanden som är relevanta så att ett beslut som överensstämmer med dessa förhållanden kan fattas. Det kan innebära att vi till exempel vänder oss till en annan myndighet för att begära in uppgifter eller kontaktar den enskilde och begär komplettering. Enligt 110 kap. 14 § 1 SFB kan vi göra en förfrågan hos arbetsgivaren eller någon annan som kan antas kunna lämna uppgifter i ärendet om förhållanden som gäller den försäkrade som har betydelse för tillämpningen av SFB. Myndigheter, arbetsgivare, uppdragsgivare och försäkringsinrättningar ska på begäran lämna uppgifter om namngivna personer till bland annat Försäkringskassan när det gäller förhållanden som har betydelse för tillämpningen av SFB (110 kap. 31 § SFB).

Efter utredning i ärendet ska Försäkringskassan göra en helhetsbedömning av alla relevanta omständigheter för att se om det är sannolikt att det finns en rätt till barnbidrag. Om t.ex. de uppgifter som den enskilde själv lämnat på ett tydligt sätt stöds av andra uppgifter och det inte finns något som med viss styrka talar för motsatsen bör det anses sannolikt att rätt till barnbidrag finns.

Läs mer

Läs mer om utredningsansvar, beviskrav och i vilka situationer uppgifter ska lämnas på heder och samvete i vägledning (2004:7) *Förvaltningsrätt i praktiken*.

6.5 Beslut

När det gäller indragning och nedsättning av allmänt barnbidrag, förlängt barnbidrag och flerbarnstillägg tillämpas bestämmelserna i 110 kap. 52 och 53 §§ SFB.

Bestämmelserna om interimistiska beslut finns i 112 kap. 2 och 3 §§ samt 108 kap. 10 § SFB.

Vid ändring, omprövning och överklagande av beslut tillämpas reglerna i 113 kap. SFB.

Läs mer i följande vägledningar:

- (2004:7) *Förvaltningsrätt i praktiken*
- (2001:7) *Omprövning och överklagande av Försäkringskassans beslut*
- (2018:1) *Rättelse och ändring av beslut*

6.5.1 Underrättelse om beslut

När Försäkringskassan har fattat beslut om barnbidrag ska den förälder som beslutet berör underrättas om beslutet. Enligt huvudregeln i 21 § FL ska föräldern få en individuell underrättelse. Om beslutet rör båda föräldrarna, ska de få varsin underrättelse. Försäkringskassan ska alltså skicka varsitt beslutsbrev även när det är två föräldrar som exempelvis bor tillsammans och har lämnat en gemensam anmälan om mottagare av barnbidrag.

Läs mer

Läs mer om vem som ska underrättas beslut i vägledning (2004:7)
Förvaltningsrätt i praktiken.

Källförteckning

EG-förordningar

Rådets förordning (EG) nr 883/2004 av den 29 april 2004 om samordning av de sociala trygghetssystemen

Rådets förordning (EG) nr 987/2009 av den 16 september 2009 om tillämpningen av förordningen (EG) nr 883/2004 om samordning av de sociala trygghetssystemen

Lagar

Socialförsäkringsbalken

Skollagen (2010:800)

Lagen (2009:260) om upphävande av lagen (1994:1117) om registrerat partnerskap

Lagen (2005:429) om god man för ensamkommande barn

Studiestödslagen (1999:1395) Lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl.

Folkbokföringslagen (1991:481)

Lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga

Förordningar

Förordningen (1994:519) om statsbidrag till utbildning av utlandssvenska barn och ungdomar

Barnbidragsförordningen (1986:386)

Försäkringskassans författningssamling (FKFS/RFFS)

Försäkringskassans föreskrifter (FKFS 2007:7) om förlängt barnbidrag

Försäkringskassans allmänna råd (FKAR/RAR)

RFV:s allmänna råd (RAR 2002:7) om barnbidrag

Försäkringskassans rättsliga ställningstaganden (FKRS)

Försäkringskassans rättsliga ställningstagande (FKRS 2006:12) Flerbarnstillägg – rätten att få räkna med studerande barn över 16 år utan anmälan

Propositioner

Prop. 2017/18:270 Regelförenklingar inom ekonomisk familjepolitik

Prop. 2015/16:43 Stödboende – en ny placeringsform för barn och unga

Prop. 2013/14:6 Utbetalning av barnbidrag och flerbarnstillägg

Prop. 2006/07:129 Utveckling av den sociala barn- och ungdomsvården m.m.

Prop. 2005/06:20 Delat barnbidrag vid växelvis boende, m.m.

Prop. 1999/2000:118 Underhållsstöd vid växelvis boende

Domar

HFD 2024 ref. 17

HFD 2023 ref. 32

HFD 2014 ref. 45

Kammarrätten i Sundsvall mål nr 797-15

Kammarrätten i Göteborg mål nr 657-15

Kammarrätten i Göteborg mål nr 5438-09

Kammarrätten i Stockholm mål nr 8533-02

NJA 1998 s. 267

NJA 1998:43

FÖD 1987:50

Vägledningar

Vägledning (2024:02) Återbetalning

Vägledning (2018:1) Rättelse och ändring av beslut enligt socialförsäkringsbalken och förvaltningslagen

Vägledning (2017:1) Övergripande bestämmelser i SFB, unionsrätten och internationella avtal

Vägledning (2005:1) Utbetalning av förmåner, bidrag och ersättningar

Vägledning (2004:8) EU-familjeförmåner

Vägledning (2004:7) Förvaltningsrätt i praktiken

Vägledning (2004:1) Kontrollutredning

Vägledning (2001:9) Underhållsstöd

Vägledning (2001:7) Omprövning och överklagande av Försäkringskassans beslut

Interna styrdokument

Försäkringskassans riktlinje (2017:10) *Delegation och attest av försäkringsutbetalningar*